

Lillmaa Terje:

„Heino saat' kostis tuud pepsikoola ja kompveki' tagasi ni kitse, õt meil om piisavalt puhast lättevett ja mõtsamarju.“

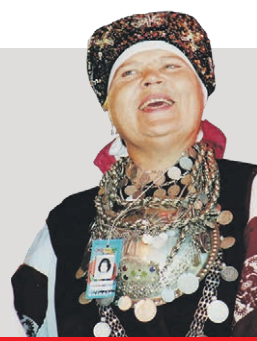
lk 3

Vokksepä Virve:

„Ma olli 11-aastaganõ, ku mi pereh Siberähe kiudtõdi. Tuu oll 27. mail 1950.“

lk 9

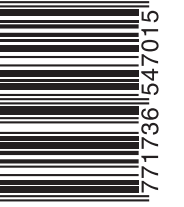
Järvelaiu Piitre:

„Sa piat austamma umma immä ja essä, /.../ õt su päivi pikendädäsi' ja õt su käsi hõste kausi'...“ (5Ms 5:16) ”

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Veebruar 2020, nr 2 (363)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Lobotka küläplats ku küläpäivi süä

Ku kavvõlidsõmb vööras Miktämäe puult Verskahe tulõ, sõs kimmähe sõit tä Lobotka bussipiätusest müüdä ja küläst läbi. Eiski ku küllä sisse õi käänä', paistus peris edimädsel kaemisõl, õt Lobotka om elojovvulinõ külä.

REIMANNI NELE

Taa edimäne kaeminõ kaejat õi petä' – küllä sisse sõitõh paisus viil hulga ilosit ja kõrda tetü elämissi pedäjämõtsa rüüh vai peris Verska lahe kaldõ veereh. Seltsiello om aastit käünü küläplatsi pääl, kohe tulõva' kokko nii vana' ku noorõ'.

Lobotka külä täambäne ja eeläne elo

Kohaligu küläelo iistvõtja Kotovi Helduri jutu perrä olõ-i külä ummi põhjelänikkõ vaihtanu, kukki vahtsõnõ põlv om aoga pääle kasunu. Vana' talo' omma' õks uma perre vai suguvõsa käeh. Timä tütär Triinu nimmas kõrvalt, õt ku mõnõl puul eletäs pääasaliigult suvõaol, sis külärähvaga käüdäs õks hüameelega läbi ja liinalatsil om edimädses mõttõs uma' mängusõbra' jälki üles otsi'. Lobotka kaardi päält saa õgaüts kaia', õt pääliina Talinahe om küläst 275 kilomeetrit.

Küläplatsi lähkohe jääs uma väikene satam ku paatõ sisse-laskmisõ ja kalamihihi püügi-kotus. Suvõl om vaihõpäälsiiäkanti joudnu vöörit ATV-de, kaatri- ja skautrimiihi vai eiski Narvast purjekaga sõitjiti. Mõnõ' mõistva' hinnäst mõistligult üleväl pitä', a om ka säänsit külälisi, kiä' tegevä', mis päähä tulõ. Ku kiildmä läät, sis ütlesegi, õt omma' Talinast ja võiva' tetä', mis eis' tahtva' – külh peräh saa kõik kinni massõt. A õgapäävadselt käü elo õks rahuligult: kogokunna silmä' nägevä' ja kõrva' kuuldvä' kõrraga ar', ku midägi sünnüs. Lobotka külä küünüs ka töösõlõ poolõ tiid: sinnäpoolõ jääse' ilosa' maña- ja seenemõtsa', omma' RMK puhkõkotusõ' ja kodomajutus Koidu Kodu ni mõnõ' tüüstüsettevõttõ'.

A õga Lobotka olõ-i määnegi

Küläkiigu ehitäminõ Lobotkah.

Verska küle ala tekkünü vahtsõnõ külä – küläl om sälätakah pikk ja avvulinõ aolugu. Edimäst kõrda om Lobotkat vannõ kirju perrä nimmat joba 1652. aastagal (edimält: Sloboda). 1872.–1922. aastakil om Lobotkah olnu eiski vallakeskus ja edimäne 4-klassilinõ kuul, koh opminõ käve vinne keeleh, tetti küllä 1894. aastagal. Aost aigu, mitusada aastakka, om õgapäävädse elokõrraldusõ mano käünü kallo püüdminõ ja siini-marju korjaminõ ni kõögivilä kasvataminõ.

Inne viimäst sõta elli küläh 46 pereht ja 2001. aastaga andmidõ perrä oll' Lobotkah 32 pereht. Setomaa valla kodolehe päält saa kaia', õt parhil-la' eläs ammõtligult küläh 75 elänikku.

Ütest külest om hüä, õt Verska küle all omma' poodi' ja asotusõ' lähkoh, a töösõst külest või tuu ka mõnõ ette-

võtmisõ keerolidsõmbas tetä' – näütüses õi mahu' Lobotka külä hajaasotusõ programmi nõudmisi ala.

Vana' ja noorõ' mõistva' üttemuudu mõtõlda'

Küläplatsi pääl ajami pikembält juttu esä ja tütre, Kotovi Helduri ja Triinuga.

Kotovi Heldur om siih elänu päält 30 aastaga ja kukki elotii veie tedä umal aol mere-mehenä eiski Atlandi ja India ookeani pääle, om timä ja tä perre jaost „kodosadamas“ ni kõkõ armsambas kodopaigas õks Lobotka külä. Tä om väega pikkä aigu olnu siih küläelo iistvõtja ja küläpäivi kõrralda-ja, külävanõmbas valiti 1999. aastagal ja pidi tuud ammõtiti kavva. Om olnu seltsingu Lobotka Küläkeskus ja Sadam asutajas ja MTÜ Lobotka Külä Selts iistvõtjas. Könõlõs hüä-

meelega küläelo tegemisist ja küläpäivi kõrraldamisõst. Avvu seeh peetas nii vannõ ku vahtsit kombit. Nii om lihavõõtõ aigu munnõ veerütet, olnu kõkõ ilosambahe kaunistõt muna võistlus ja mõni avvuhinnasaaja om eiski elävä kanaga kodo lännü.

Vahtsist kombist om umast võetu muinastulõdõ üü tähistäminõ – kaldõ pääl lökkõtuli ja tõrvigu' ni tulõ' vii pääl.

Ku hulga aigu küläelo ettevõtmisi vidäminõ tegeligult nõud, tiid periselt tütär Triinu, kiä om naidõ tegemisiga ütehkuuh üles kasunu ja aoga hindäle õks kõrd-kõrralt roh-kõmb ülesandit mano saanu. „Esä elotüüd olõsi' kaõ poollõlõ jättä', nimmas tä eis' ja tulõtas miilde ka tõisi küläliikumisõ tegijit-avitajit: edimäst külävanõmbat Palumaa Pauli, Alamäe Väinot, Pedjaku Valterit, Vagase Aivot ni tõisi.

Triinu latsõpõlvõaol om nii küläkiik ku palliplats olnu' tä hindä jaost tähtsä' kotusõ' ja tä suuv om, õt timä latsõl jääsi' kodopaigast nisama ilosa' ja põnõva' mälehtüse'. Nii kõnõl Triinu näütüses, kuvvamuu-du sai umalaol suvõl võrkpalliplatsi pääl hõste viipommi-palli võistlust pitä' – nalja sai kõvastõ.

A kiä taht perrä tetä', piät Triinu käest täpsembält per-rä küsümä, kuis sääne võistlus käü. Kotovi Triinu om pääle kooli lõpõtamist jäänü kodokanti ja opnu Talina pedagogikaülikooli kaugoppõh edesi nuursuutüüd ni olõ-i ummi elovalikit külh sukugi kahitsõnu.

Uma küläplats ku Lobotka külä süä

Lobotka küläpäivist om aoga saanu õga kolmõ aastaga

takast juunikuu töösõl puul-pühäl kimmäs suvinõ kokkotulõk. Joba 1998. aastagal peeti kõkõ edimäst küläpäivä. Õga kõrd, ku kokkotulnu rahvas saa väliekraanilt varramba videohe võetu' küläpäivi kaia', tulõva' umaigisõ' küläpäivi tegemisõ' jälki miilde. Õga talo rahvas kõnõlõs küläpääväl kipõn hindäst, tetäs ütine pidolaud, omma' mängõ' ja õdagunõ tandsupido. A pää-tähtsä om umavaihol kokko saia' ja pikembäs jutuaajamisõs aigu võtta'.

Küläpäivist osavõtjiti om olnu nii ala ku päält 100 inemisõ ja viimäne kõrd oll' tulõjit vaest 60–70. Umalaol alostõdi ütitsit tegemisi uma küläkivi pandmisõga ja „ar' kulunu“ om joba kats küläkiiku. Tetä' tull' vahtsõnõ, joba kolmas.

Küläkiigu man om latsi ja nuuri suvinõ kokkosaamisõ kotus ja küläplatsi pääl om kõgõ pääle mõtõld: om peris suur lauduga varoalonõ istmisõs ja pita pidämisõs, Lobotka sildiga ja vahtsõst värmit kõlakoda ku esinemiskotus, lökkõ-plats ni tii veereh suur külä kaart.

Toetust ummi tegemisi jaost om küsüt PRIA-st, kohaligu umaalgatusõ programmi ni muialt. A ütsindä säänsit ettevõtmisi jovva-i vitä', ku kohalikõ inemisi toetust mano õi tulõ'. Önnõs om tuud toetust õks tunda' ja nätä': ütidselt saie küläqualõ värskimb nägo luudu ja vahtsit pinke tetti ni viimädse ao kõkõ suurmõb tüü oll' kolmanda kiigu ehitüs. Iistvõtjil om hoobis kimmämb tunnõh vahtsit ettevõtmisi pääle alosta', ku nä võiva' umast kandist ja perrest abilisi pääle luuta'. Kotovi Triinu tahasi', õt timäst noorõmbki pääle kasunu nuuri põlv-kund harinõsi' ütehkuuh kokko käümä, ja nii om täl suvõl plaanil latsilõ ja noorilõ uma küläpäiv tetä'.

Ku Kotovi Helduri käest ütskõrd kotusõpäälsse kinnisvara hindä küsüti, sis tä oll' ütelnü vasta, õt ala poolõtõsõ miljonni olõ-i juttugi.

Umalaol oll' tuu täl nii nal'a peräst üteld. A õigõ om, õt midä aig edesi, tuuvõrra roh-kõmb lät hinda sääne illos ja rahulik elokeskkund, mis aost aigu om Lobotka küläle uma näo andnu. Tuud saa-i kukkimuudu rahaga mõõta' ja säänsil kotussil om hinda-malda väärtüs.

Eräkogo pilt

28. jaanuari õdagu korjusi' Talina Seto Latsi Kooli kokkohõikamisõ pääle kokko Talinah elävä' seto', õt ütitsõlt vana-vahtsõaastaga pito pitä'.

LAANEOTSA ANNELA

Nii pallõ rahvast olõ-i vara-hampa taah pidoh olnuki, oll suur ja illos üteholõminõ.

Kohal oll' Setomaa ülebsootska Järvelilli Rein, kultuurivedosnik ja sootska Hörna Aare, metropoliidi esindäjä Tõlpti Tauri, esindäjä õgast Talina seto leelopargist ja parkõ vedosniku' Nassari Elvi, Haavalo Ilme, Karbi Valli, Tormi Piret ja pallõ seto rahvast üle Talina liina.

Ülebsootska kitse Talina Seto Latsi Kuuli ja tekk ettepanõki, õt säändse' kooli' võisi olla' ka muial, koh seto rahvas eläs – Tartoh, Põlvah ja muial. Ka andsõ ülebsootska Seto Latsi Kooli oppajalõ Metsa Helvele üle karmanitävve seto raamatit.

Hõrna Aare andsõ ülevaato, mia Setomaal toimus. Õt soo aastak om Seto Kongressi aastak, kohe ka Talina nulgah elävä' seto' võisi' uma esindäjä saata'. Tä kõnõl ka rahvaloendusõ ettevalmstamisõst – parhilla' om kokko lepitü, õt saa jälki kirja panda' uma setost olõmisõ uma keeleoskusõ küsimisõ kaudu ja Hörna Aare julgus' kõiki, kiä' ommava' seto' ja kinkõ latsõ' ja latsõlat-sõ' ommava' ka tuuläbi seto', hinnäst sinnä' ar' märkmä, selle õt soo om ainumas võimalus jälki üle lukõ', pallõ sis seto rahvast om. Ka kinni' sootska Hörna Aare, õt Radaja perried kokkotulõk tulõ, õt kuningriik ja Seto Folk ja seto tandsopi-do uutva' Talina nulgah setosit. Hörna Aare andsõ ka tiidä', õt Verskah tetäs vabadussammas. Sood ülevaadõht oll' huvtav kullõlda', selle õt õgapäävatselt trehvä-i Talina nulgah seto' ülebsootska ni kultuuri-

Talina setodõ vana-vahtsõaasta pidolisõ.

Sundelli Harri pilt

Talina setodõ vana-vahtsõ-aastaga pido oll' võimas

vedosnikuga kokko.

Metropoliidi esindäjä kõnõl, õt metropoliit väiga hindas, õt seto' ommava' metropoliidi residentsi nii hõste üles löüdnü', õt Seto Latsi Kuul kau tah kuuh. Metropoliidil oll' kõigilõ latsilõ ka kingtuse' valmis pantu'.

Sootska Tormi Piret kutsõ kõiki seto tandsopidolõ hinnäst kirja pandma.

Seto Latsi Kooli oppaja Metsa Helve tennäs kõiki setosit, kiä' sai' kohalõ tulla'. Seto Latsi Kooli ussõ ommava' kõik aig vallalõ, uutõh vahtsit seto latsi, kiä' tahtva' Seto Latsi Kuuli

tulla'.

Väiga ilosast tekkvana-vahtsõaastaga praasnigu nuuri karmoškamäng, ütitsõlt mänge' kullõmisõst ja tandsost Liivi Emma Talina Seto Latsi Koolist, Tormi Ando Temmo kultuuriklubist Setoluu', innitse' nuursootska' Grünbergi Maria

ja Leima Evelin. Noid nuuri kaiõh oll' kuulda', kuis vahtsõnõ põlvkund seto nuuri tulõ pääle nii kuis mühises.

Oll' tandso, oll' leelot, oll' süvvä', oll' jututamisi. Rahvast oll' inämbä, ku om olnu. Seto Latsi Kooli iistvidamisõl om vana-vahtsõaastaga pito pee-

tü jo mitu aastakka ja soo pido andsõ ullipallõ mano tahtmist sood praasniku ka vahtsõl aastagal iist vitä'.

Tennämi kogo Seto Latsi Kooli puult õkaütte, kiä kohalõ tull'. Ja oodami õks seto latsi Talina nulgast Seto Latsi Kuuli.

Seto kultuuri päiv Podleša koolih

GRÜNBERGI MARIA

14. veebruar oll' üle pikä aol üts sääne, ku päiv paistu ja samah oll' viil sõbrapäiv.

Säändsel tähtsäl ni ilosal pääväl oll' tsillõkõsõh Podleša koolih Tsopatalo Helju iistvidamisõl seto kultuuri päiv. Pääväst võtsõ' osa Podleša koolilatsõ', Podleša nuuri leelopark Marakõsõ', Kossõlka koori perämädse' leelotaja' ni setokõsõ' siist- ja säältpuult traatida. Kavah olli' Seto

hümn, seto laulu' ni ka vinne laulu' ja üts näüdend. Peräpoolõ kutsti kõik lavva taadõ, koh Helju paksõ ullidu hüvva piirakut ja sai ütekuuh ar' kõnõldus kõik jutu' alatõh seto keele kõnõlõmisõst Petseremaal ja lõpõtõh näläste tiidõkõisiga. Märgotadi viil ka Podleša kooli tulõvigu üle.

Väega looda, õt soo koolikõnõ eläs viil edesi ja säält tetäs tulõvikuhi seto kultuuri päivi. Ilmadu suur teno Tsopatalo Heljulõ ni Podleša koolinoorilõ!

Podleša noorõ leelotaja'.

Grünbergi Maria pilt

Eestläisi rahvastigupoliidiga alosõst kõlbas hõste setokõisi elokõrraldus

Koõtmah oll' rahvastiguministre Solmani Riina

TORMI PIRET

kultuuriklubi Setoluu' vedosnik

Kultuuriklubi Setoluu' jaanuarikuu trehvämisõdagulõ oll' koõtma pallõld rahvastiguministre Solmani Riina. Edimäst vuuri olõ-s koõtma kutsut seto ineminõ ja edimäst vuuri olõ-s kutsjast kultuuriklubi Setoluu' vedosnik Tormi Piret.

„Kuvvamuudu ja minkperäst ma siiä saie?“ küüsse koõtja eishindält. Ja and' eis' ka vastusõ: „Seto' käve' aastaga lõpuh ministridõ man Setomaalt tervüisi toomah. Soo oll' väega hinga ja süäme perrä trehväminõ ja ma olli hüä röömolinõ tükü aigu. Õkva pääv nagõl mu jaost. Ma eis' kõnõli näile Tormi Pireti essipääv konverendsi kõnnõst, midä tahasi' võtta' õkva rahvastigupoliidiga alosõst. Kõnõh kiteti setokõisi muudu tetä' hinnäst suurõst perimõskultuuri hoitmisõ ja perridõ tähtsäst pidä-

Solmani Riina Tormi Pireti salongih.

Talvari Piitre pilt

mist pite. Taah jutuh oll' seeh kogo elo mutel, kuvvamuudu tsillõkõsõl rahval om võimalik ello jäiä' ja saandidõst õnnõlõguna kestä'.

Solmani Riina kutsja Hörna Aare soov oll', õt kats naist – Solmani Riina ja Tormi Piret kõnõlõsi' ja arotasi' elost ja rahvist. Ministrerovva kõnõlõ ummist juurist. Esä perrä eestlänne – mulk, imä perrä ingerisuumlanõ. Tuu vei jutu hindätiidmisõ pääle. Kas om inemiisil parhilladsõl aol üts vai

inäbä hindätiidmist? Solmani Riina kõnõli, ku pallõ om timäh esä juuri ja ku pallõ imä ummi ja midä tuu timä jaost tähendäs.

Eesti rahva püüsümisõ alosõst pidi Solmani Riina pereht ja suhtit lähedäisiga. A parhillanõ aig olla' tšuut tõistsagamanõ – õgaüts sääd edimädse kotusõ pääle uma aša' ja soodmuudu mi või olla' ka häömäh rahvas.

Muidogi kõnõldi Petsere- maast ja Eesti Vabariigi poli-

Midä inemisõ' küüsse'?

- Minkperäst nuu' värmilidsõ' inemisõ, kiä' Eestihe tulõva', vinnestuse', a eestistü-i?
- Rahvas-põlisrahvas-murrõ-murrak, kost tuu piir lätt?
- Kuvvamuudu paistusõ' Eesti väikorahva' rahvastiguministre tüüh?
- Kuvvamuudu putus rahvastiguministre kokko rahvastiguregistrega?
- Minkperäst võlgnigu' registriirvä' hinnäst Petseremaalõ?

digast, setodõst, eestläisist ja vindlääisist. „Soo om torõ, õt ti umma perimust hoiaõ ja olõdõ lõõhkõ' ütstõõsõ vasta. Tuud tulõsi' tõisil õnnõ perrä tetä'“, võtt Solmani Riina trehvämisõdagu kokko.

Inne lakjaminekit mänge karmoška ja ministrerovva tandso tõisiga üteh serjooza tandso. Arvada' järgmäne trehväminõ omgi II Seto tandsopidol.

Jutusõajaja ja käsitüümeistri Lillmaa Terje ilosa’ edimädse’ puul saandit

Obinitsa Vanakülä huulitsah eläs käsitüümeistri ja jutusõajaja Lillmaa Terje, kelle tii vii mu maja nulga mant, Muuseumi uulitsa päält müüdä ni sääł trehvämi ja kõnõlömi mõnõ uudisõ vai luukõsõ elost hindäst. Vaehtõpääł olõmi trehvänü’ ütte näidendihe, käsitüükooltusõl opsõ timä käe all pitsiheegeldämist. Ku ilosat linigepitsi vaia vai vanna kummotilinna ennistä’ – õks vii tii naabrinaase poolõ. Mõtli, õt vahva olnu’ tutvusta’ lehelugõjilõ lähembält mitmõkülgsełt särävät ja huvitavat inemist.

KAUKSI ÜLLE

19. veebruaril om illos päiv väläh, mi olõ nätäl aigu viitnü aigu Stockholmi käsitiüreisil ni teemi Terje käsitiütarõh väiko tsukõlusõ Terje latsõpõlvõ ja esivanõmbidõ mano. Terjel om album üteh ja sääłt valimi pildi, mis oll’ latsiaia autahvli pääl. Siih on Terjel tutt pääh ja sini-ne, valgidõ täppega ni pitskraega sammõtkleit säläh. Tuu oll’ edimäne lemmikkleit, midä kui-gi õs tahtu’ kellelegi ar anda’. Latsiaid oll’ nädälinõ ja esä tõi ni vei tütrit nii, õt Terje istõ bensiinipaagi pääl, ku sõit Petserist Obinitsa. Tuukõrd olõ-s viisat vaia. Latsiaia lemmikkasvataja oll’ Kanni Liivi. Meeleh omTerjel sinililli mängminõ.

Terje: „Peräst pito tohtsõ õgaüts valli’ üte kingtuse. Ma tahtsõ arstikohvrit, tahtsõ arstis saia’, a tuu napsati nõna alt ar’ ja ma sai üleskäänetävä plüüsisit orava. Ku sõsar kuuli läts, sis valisi ütsindä kodo-jäämisõ, nikavva ku vanõmba’ tüül olli’. Tei langast vai rõiva-veerist nuku’ ja naksi noidõga mängmä. Eis’ leiuti kõik. Ku jo nõgõl kätte anti, tikse ja umbli.“

35 aastat ildampa võitsõ Terje Seto Käsitiü Kogo kõrraldõt Setomaa meenekonkursi tikit pupikujolistõ magnetitõga.

Terje: „Esä om peri Mäeotsa talost Rokina küläst. Sakslasõ’ tei’ sinnä’ baasi. Ellivä’ aidah, nälil oll’ hulga muusigariistu. Olli’ lahkõ’, anni’ latsilõ magusat. Ütel üül olli’ nä kaonu’. Kõik kraam oll’ jätet maaha. Nii sai esä Mäeotsa Kolli suupilli ja akordeoni. Timä lemmik-lugu oll’ „Suliko“. Imä Mäeotsa Silvi tüüt kokana ja kalapoodih kaupmehenä.

Suvõ’ ja koolivaheao’ olli-mi Setomaal vanaimä Rannula Mahti (näiopõlvõnimega Sõrmus) man. Sõrmustõ perrest om peri kuulmeistrit, jutuvestjit, leelotajit. Mahti oll’ väega ilolinõ, hüätähtlik ja tüükas. Usklik oll’ ka, a samah käve mooduga üteh. Õga kevväi lask Petserih loki’ tetä’, puuti minekis valisimi usinalt vahtsõt põllõ ja rätti.“

Terjel om soonimaani and põlli, rätte ja kõgõ komplekti koostamisõs. Ku läät timä mano kumaku vai linigeotsaga ni om tiidä’ ka muu rõiva värmi’, sis om kimmäs, õt tüü tulõ viimätse pääl. Ku Obinitsa käsitiükorru-sõł presidendipaari rõivit tetti, õl’ Terje hoolõs kõik piinü’ pitsi’, paila’ ja kaarusõ’ tetä’.

Terje: „Mahti man veimi lehmä’ kařamaalo, panni ketti ja põhilisõlt tull’ lambidõ per-rä kaia’. Õt igäväs õs lännü’, oll’ süük ja näpotüü üteh. Kukki mullõ meelüs tikminõ, õs

Terje latsõiäh. Eräkogo pilt

anda’ nõkla kařa mano üteh, äkki lehm süü ar’. Võidsõ olla’ jämme plastmassist heegel-nõgõl. Heegeldi sääł kottõ, sussõ, kõik aig kõkkõ ja hulga.

Tõõsõ vanaimä All’a puul Rokinah Mäeotsa taloh kävemi õga puulpühä sannah. Ja vahe-aigõl ka küläkařah.

Rokina vanaimält olõ saanu söõgitegemisõ pisiku. Ku pereh läts sanna, panti pudõr ahjo – muna- vai tangu- vai kardohkapudõr. Sannast tulõh katõti laud, krõpõ koori-kuga pudõr võeti ahost vällä, juudi ubinatsäid mano. Hummoguti heräsi liha- ja sibulapraatmisõ lõhna pääle üles. Rokina vanaimä oll’ meister-saiaküdsäjä, põrknapirakute-gijä, sõirakiitjä.

Esäsä Mäeotsa Mats, kedä ma olõ-i nännü, tegel’ hobõs-tõga. Ollõv mustlasõverd olnu ja olõ-s hobõst, kellega tä kõrda õs saa’. Saapa’ ollõv olnu’ täl kõik aig läükmä viksit, pee-ti tõist uhkõs mehes. Esä jälgi-si, õt saapa’ olõs puhta’, ja tuu om ka mullõ külge jäänü.

Rokina vanaimä jutusit suurt õs kõnõlõ’, a pühäse-nulga liniket ja imepiinüt pitsi tahtsõ joba latsõna mõista’ perrä tetä’.

Sõrmusõ Heino ja Leeni man Vanakülä koolimajah käve akordeonimängu opmah. Leeni kiviktaimlah häitsi’ lilli’, Heino võtt’ valgõ Hohneri ja muudku mängse. Nuuti tä õs tunnista’, lugusit oll’ lõputult. Elos aos om miilde jäänü, kuis Heino saat’ kostis tuud pepsikoola ja kompveki’ tagasi ni kitse, õt meil om piisavalt puhast lättevett ja mõtsamarju.

Teimi pallõ mõtsajalotus-käuke ja mafakorjamisi. Seimi verevit valmit mõtsmaasikit, pia-s kõiki purki ja tsukru sis-se pandma. Ku Leeni bussiga tüült kodo joud’, tetti süvvä’ ja istuti aho paistõl ja kaeti pää-väminekit ni Heino kõnõl jut-tõ. Pääle anomamõsu tull’ opit akordeoniluu’ ette mängei’.

1978. aasta külmäl talvõl sai mul mõtsahkäügil nõna kül-

Lillmaa Terje.

mä. Leeni ravitsõ toda paisõ-lehekompressega. Heino tekk lohutusõs laulukõsõ:

*Lumi, lumi, lumeke,
pakane on väljas,
siis, kui välja läheme,
kasukad meil seljas.
Aga Terje ninaga
tegi paha nalja,
mitu päeva pole ta
saanud toast välja.*

Suguvõsa geenidõst kõnõl-dõh tulõ miilde vanauno Rekka Paulo, kiä säitsme taldri-kuga Helsinki liinah Bellevuu restorani asut. Täl oll’ imelinõ naane Hulda, kiä uma kodosi-sustusõ, kübäridõ ja pitsikin-nastõga om mu maitsõmiilt mõotanu.“

Ka Terje kotoh katõtas õdagu-sõõgilaud pidolikult (laudlina, väidse’-kahvli’, serviis, uma’ küpsetisõ’, ubinatsäi omma’ hindästmõistõtava’).

Terje: „Mi kõik olõ peri lat-sõpõlvõst ja suguvõsast ja mi elotiid mõotasõ’ inemisõ’, olu-kõrra’, kogõmusõ’.“

Väläh om päävapaistõ sis-se sado tulnu. Vaeslatsõpisara’, ütlemi ütest suust.

Mis om tsirgukõisi heegel-däjäl ja inglidõ luujal süäme pääl?

Õks kurvastas Obinitsa perearsti puuduminõ. Mere-mäel õnnõs om, a bussiga käv-veh haigõlt nelli tunni bussi-piatuõh olõ-i hüä uuta’. Obinitsa järv tüküs võs-so kasuma, ümbre järve võisi’ õks jalgrada olla’, õt sääł jalo-ta’ saasi’.

Mõtsu maahavõtminõ om tennü Obinitsa nii tuulitsõs ja marju-siini poolõst vaesõs. Vii hind kerküsi äkki korgõs, a viitrassi peräst üles tsungit tiid olõ-i kõrda tett. Prügima-jandusõ kõrraldamisõl tulõ ka viil tüüd tetä’.

Mis lämmistäs süänd?

Latsiga om kinäste, kõik valisi’ süäme perrä eriala’, nisamatõ kandva’ seto kiilt ja miilt edesi. Kodo om illos, katus pääl ja lilliaid om ümb-re maja. Valmis sai käsitiü-ja jutusõait. Sääł saa näü-tiüsi kõrralda’ ja jutusõtunnõ tetä’.

101 nõglatsuskjat (nõglap-atja) sai valmis. Minevaas-ta augustih näütuse avamisõl lauli’ gruusia mehe’ „Sulikod“ – mu esä lemmikluku. Silm läts viile õkva.

Mis viil om süämehe län-nü viimädsel aol?

Just lõppõnu käsitiüreisil Stockholmi saimi Eesti Majah kokko väliseestlääisiga käsi-tüüseltsist Triinu. Nä omma’ võõrsil suutnu’ hoita’ umma kiilt ja kultuuri ni käsitiüüd. Näidega aoluu- ja rahvus-muuseumih kävveh oll’ hüä nätä’ vannu käsitiüesemit ja arvudisüsteemist sai lugusit ja tehnikit kõrvalõ kaia’. Õs olõ’ sääł eüroremondiga kõrvalõ hiidet ehedüst, tuu oll’ nätä’ ja tunda’.

Mis teoksil?

Märtsih lää Pärnu muuse-umi Koidula luulõt võistu lugõ-ma ja aprillih tulõ nõglatsusk-jidõ näütüs Võroh Kreutzwaldi muuseumi tsäimajah.

Soovimi lehetoimõtusõ ja lugõjidõ puult Lillmaa Terjele kõva tervüst ja kimmäst ran-nõt, õt kilomeetridõ kaupa pitsi mano jovvas heegeldä’, ja hüü-vi takasttsütsütäjit, kiä’ uusi raamadukõisi iist viäsi’ ja näü-tes avitasi’ kõrralda’ Terje sõi-tu mõnõlõ üleilma muinasjutu-festivalilõ. Timä om õgatahes seto kultuuri kandja, luuja ni esitäjänä kõgõ ilma tasõmõl.

Eloлуу kibõnakõisi

- 28. veebruaril 1970** sündü Petserih Terje Mäeots. Pereh oll’ viil 3 aastat vanõmb sõsar Aive.
- 1972–1974** tõi esä iispäivilde IŽ-mootorrattaga Terje Obinitsa latsiaida ja vei riide tagasi kodo Petserihe. Terje olõ-s tahtnu’ vinne latsiaida minnä’.
- 1974–1977** ütsindä kotoh. Sõsar läts kuuli ja Terje valmist’ päävä’ läbi langapuppõ.
- 1977–1985** Petseri II Keskkuul.
- 1985–1989** Talina Pedagoogilinõ Kuul.
- 1989–2006** Obinitsa Põhikooli algklassõ oppaja ja huvijuht.
- 2006–2008** käsitiüga leibä tiinmäh. Kuuhtüü Kangro Ulvega.
- 2008–2011** Obinitsa Muuseumitarõ muuseumipedagoog ja jutusõajaja.
- 2011** alaš käsitiütarõ pidäminõ Obinitsa küläkeskusõh.

Välläändõ’

- 2000 „**Valgõ seto pits**“ kuuhtüüh Hörna Riekaga
- 2010 „**Obinitsa Seto muuseumitarõ pitsiraamat**“
- 2011 CD „**Ütsi, ütsi, õeke**“
- 2011 „**Seto aabits**“ üts autoritõst
- 2015 „**Seto valgõ**“ pitsiraamat
- 2018 „**Õnnõotsja**“ jutusõraamat

- 2008 aokiräh Eesti Naine lugu Seto Käsitiü Kogo pitsivõistlusõ võitnu Terjega
- 2019 võtt’ Heiki Leis Terje kogomikku „Eesti meister“

Tiatri ja muinasjutu’

- 1977–1985 Petseri koolih luulõtustõ lugõmisõ ja etlemisauhinna’. Näüdendih „Kiusuvaba tuul tembutab“ pääosa.
- Talina Pedagoogilisõh Koolih esineminõ Salme kultuurimajah ja sääłt edesi üle-eestilidsõl võistlusõl.
- 1998 ja 1999 Obinitsa Lihavõõtõmaal muinasjuttõ näütleminõ.
- 2008–2011 Obinitsa Muuseumitarõh Kangro Ulve valmistõt puppõga muinasjututundõ tegeminõ.
- 2014–2019 Võro ja seto latsiaidu keelepesädeh jutusidõ kõnõlõminõ.
- Marimaal muinasjutu esitäminõ staadionil.
- 2015 Pariisih muinasjutu-õtak kuuh bretooni kolleegi Mariaga.
- 2005 roll näüdendih „Taarka“.
- 2007 Riia lustinaase roll näüdendih „Ah tsusku külh...“

Pereh

- 11. märts 1989 abielluminõ **Lillmaa Üloga**.
- 1992 sündü tütar **Keidy**, kellest om saanu disainer-tehnoloog.
- 1997 sündünü **Hella** opis Sisekaitsõakadeemiah.
- 2001 sündünü poig **Timo** opis Väimelah IT-d.
- Kõik latsõ’ omma’ kasunu’ seto keele ja meele seeh, kirotanu’ jutukõisi ja luulõtuisi seto keeleh.

Kuis vanal aol väikolatsi ristiti ja arstiti

NASSARI ELVI

Šoo kirätüü jaost om tiidmist kofat arhiivikirotuisist ja kõnõld vanno inemiisiga. Kimmähe om lugõjilgi ummi tiidmisi-mälehtämiisi nuidõ kumbidõ kottalõ, minkõst võisi' edespidi aolehte kirota'.

Kõivo Anne seletüse perä oll' vanast nii, õt ku latsõ-kõnõ sündü, sis pääle möskmist kõüdeti ümbre käe verrev villanõ langakõnõ. Tuu pidi kaitsma, õt vanahalv last puuhalo vasta vaeldasi-i. Joba sündümisõl kai paaba – külanaane, kiä süntämisiõl avi' – latsõ üle, õt kihäl olõvidõ märke perrä ennusta' timä saatust ja tulõvigutiid.

Näütüsest, ku latsõl juusk üle ola verrev joonõkõnõ, tähend' tuu, õt poiglatsõst saa sõamiis – püssärihma jälg om ola pääl; kinkõl juusk soonõ-kõnõ üle nõna, tuust sai tark ineminõ vai arstja. Latsõst, kinkõ käekese' olli' kimmähe kulakuh, pidi saama tüülinõ ni jovvulinõ ineminõ.

Arvati kogoni, õt mõistus kogonõs päähä latsilõ sis, ku näid jalost raputa'. Pääle latsõ ristmist kerkost vällä tullõh sõõdeti last sandõlõ jaet pühtset leeväst kikukõist murtoh – sis saa targast. Ku lats jo lihha tahtma nakaš, anti timäle tsianõnna (kärssä) süvvä', õt pääkene nakas sis hõste võtma ni kirotaminõgi saa kipõstõ selgest.

Pääle sünttüst tulti kaejatsilõ. Üteh võeti muna- vai muud putro, küdset trätsonit (kuklikõisi), viidi kukkivõrd ollõkõist, a vahtsõmbal aol jo ka viina. Tiidä' om, õt mõnõh kolgah viia-s vanal aol kaejatsisõõgist munnõ vai ubinit – paisõ' tulõvat kihäle. Ka piirahkit viia-s, selle õt muidõ lats jääs pääst nõrgakõsõst. Nulganaaselõ (tarõnaaselõ) keedetü pehmtüsest viläkohvi.

Nulganaane pakk katsiguliisilõ süvvä' ni juvva', ku oll' noorik (edimätselõ latsõ sünnitännü), and' tulõjilõ vastakingtüs-

sest võidu. Kaejatsilõ õks külanaase' veiga rühe', õt sis tulõ hindälgi eloh õnnõ ja lambilõ saa hüvvä tervüst.

Ristmälä jätetä-s last kunagi

Vanast veiga peläti rõnnalatsõ elo peräst, selle õt lats oll' kaitsmalda, ku olõ-s ar' ristit. Ristmisõst pidi latsõkõnõ olõma nädälivanhunõ. Illatsõmbal aol ristiti 3–4-nädälitsõlt, a kimmähe inne 6 nädälit. Vanal aol panda-s latsõlõ inne ristmist hammõkõistki sälgä, oll' õnnõ mähi seeh, linakõnõ vai tekikõnõ vüüga kimmähe ümbre kõüdet – kinni mähit nigu määne pulk.

Ristiti kerkoh, a ku lats oll' haiglanõ, kutsti papp kodo. Vadõritõst pallõldi õks lähkomba' sugulasõ' – tädi, uno, lell, nado (mu hindä ristimäst sai 17-aastanõ täditütär – vil om eloh, ni ristesäst 19-aastanõ uno). Ristivanõmba' pidi' noorõ' inemisõ' olõma, selle õt ku vanõmbidõga midägi johtu, oll' näil kohus ristilats vai -latsõ' üles kasvata' ni muidõ kah eloh avta'.

Kerkohe ristmä sõidõti nii suvõl ku talvõl, ka halva tiiga. Kerkoh oll' ristmisvii annom, kohe latsõkõnõ sisse kastõti. Kerigu' tiidäki olli' külmä', ristivesi kah olõ-s määne lämme vesi, õks näid tillõkõisi jäi haigõst kah – kiä süttü ar', kiä kuuli. Ristmisvete panti hõpõraha vai hõpõristkõnõ. Papp tek' latsõ peiju ja jalgu ala kiistkõsõga ristimärgi', latsõkõnõ sai kaala väiko riskõsõ, mia oll' ristikaidana külleh. Kõik, kiä' ristmisõ man, saisi', kündle' peoh. Vadõri' käve kol' vuuri ümbre ristmisanoma, latsõkõnõ itse üsäh.

Tuu jaost, õt latsõst kasusi' avvus ineminõ, sulaf latsõ imä ristmisvete väiko jupkõsõ vahha, minkõ itse peräst kerkoussõ külge kinni vaof, õt ristilatsõst avvus ineminõ kasusi'. Ku ristmisvesi välilä viidi, pidi tuu korgõhe üles hiitmä – sis kasus latsõst

avvus ineminõ. Kerkost kodo sõidõti ristmispito, riskedsil, pidämä. Latsõkõnõ viidi tarrõ joudõh ahosuu ette, koh tedä kol' vuuri üles upatõdi, õt virgast kasusi'.

Vadõri' pidi' mõistma istu' ni astu'

Latsõ tulõvikku ennustõdi ka tuu perrä, kuis vadõri' riskedsil hinnäst üleväh peije'. Ristmisõl oll' vanal aol ollõga täidet vadõrikann, kohe rikkamba' seto' kogoni tsaariraha, kümnerublatsõ kuldraha sisse panni'. Ku itse' (ristimä vai -esä) kanni piisokõsõni tühäst rüüpä-s, oll' oht, õt latsõst kasus joodk. Tuust olõ-s midägi, ku vadõri' kanni põhiani juvõh purjo jäie' ni laulma naksi', sis pidi ka ristilats suurõ inemisõ iäh laululinõ saama.

Olõ-s hüä, ku vadõri' ristmisõ aigu umavaihõl seledi' – ristilats võinu' naada' sis läbi unõ kõnõlõmma. Muido õks peeti tuud hüäst, ku vadõri' pääle ristmist umavaihõl jutõli', sis ristitäväst saavat kah avval ja kõnõlõja ineminõ. Tiidä' om, õt mõnõh paigah pand' esä vadõritõlõ ristmispidolõ sõitõh väiko pudeli viina („sannamehe“) üteh – oll' vadõridõ umavaihõlinõ jutt latus, sis ka ristilatsõst kasus lahkõ ja vallalinõ ineminõ. Arvati, õt kõnõlõmmagi nakas timä tõisist rutumba. Ku itsekesse' ka kol' vuuri ümbre maja joosi', pidi ristilats õigõl aol nobõhõhe käümä nakkama.

Ristkedse'

Ristmispidolõ vai ristkedsile kutsti lähämb hõimkõnõ, kutsiti ka sünttüse vastavõtja abilinõ – paaba. Nimä' tõi' üteh sõõgikraami, mõni kasvai leeväpatskõsõ. Inämbüiste peeti ristkedse' puulpühä õdago, pühapäävä õdago minti kodo.

Tuu veiga suur pido olõ-s, õnnõ sis ku sündü edimäne lats ja tuu oll' poiskõnõ, peeti uhkõmbalt. Kerkost ristmäst kodo joudõh and' latsõ vana-imä vai imä vadõritõlõ üle leevä lõigat käänägu, kohe pääle puistat veidõ soolakõist. Tuu soola-leevä süüminõ itsede puult pidi avtama, õt latsõl

Obinitsa imä üsälatsõga.

Armas Otto Väisaneni pilt ERMi kogost

Latsõ mähkminõ.

Vasara Juhani joonustus ERMi kogost

kasusi' kõva' hamba'. Lavva pääle panti õks paremba' sõõgi': lihha, sülti, võidu, valgõt vatska. Vanal aol (tsaariaol) oll' kombõst ka latsõlõ hambaraha korjaminõ – lavva pääle tuudi putro, kõrval oll' liud raha jaost. Tinga' kofas paaba hinele, tuu oll' sääne kommõh, „paabapudru müüminõ“. Tõõnõkõrd paaba käve ümbre lavva ja kofas kulbi sisse raha. Latsõ imä jagi kingtõiisi itседõlõ, tõisilõ sugulaisilõ ja paabalõ.

Kuis latsõkõnõ käümä avtõdi

Ku lats naka-s käümä, pidi avtamma kammtsidõ läbi-ragominõ. Tuu jaost tuudi küläst salahuisi adra kammts, kõüdeti ümbre latsõ jalgu ja raoti lävepaku pääl

keskpaigast katski – sis latsõl pässi' jala' nigu „vallalõ“ ja nakaš käümä.

Ku kammidsa ragominõ avida-s, vei' imä ja ristimä latsõ neläpäävä õdagu peräst päävä joosõngut ristteie pääle, koh latsõ jalakõsõ' kõüdeti pajunitsega kinni. Imä jäi rüükvā latsõga ristteie pääle, ristimä latsõ võsso vai rüüpõldu ja hõigas säält: „Midä sa tah raot?“ Minkõ pääle imä vasta, õt „kammtsit rao“. Kolmanda kostmisõ aigo ragi tseetskaga niidse' katski. Sis kah olõvat latsõ jalakõsõ' kõndmisõst vallalõ pääsünü'.

Latsi haigustõst ni arstmisõst

Külätohtri' arstõ' haiguisi sõnnõga, viinaga vai vaotamisõga. Nuid arstmisõ-sõnnõ om pallõ ka üles kirotõ.

Väiko latsõ arstimisõst oll' mitmit kumbit. Ku rinnaalats oll' üüsidõ unõpuudusõh („üükadõhus-tõbi“) ja lasõ-s imäl maada' (a vaia oll' vällä puhada', õt majapidamisõ ja latsõkafa iist huult pitä'), sis panti tillõkõsõ latsõ postelakotti laudast tsiko alt võet olgi. Ku tuu avida-s, võtt imä latsõ ja lats tuulõ kanaorrõ ala rin-da andma.

A ku lats oll' haiglanõ vai oll' külm aig, sis viidi latsõ hammõkõnõ orrõ ala, sis säälasti tuul kol'-nelli päivä olla'. Savipaa' panti pääle, õt rõivas mustast saasi-i. Tuu laudahõngoli-

nõ hammõkõnõ sāläh pidi tillõl latsõkõsõl raholigult mada' laskma.

Tuu, kiä löüd' latsõ suust edimätselõ hamba, pidi andma lastõlõ hambaraha, õt hamba' tugõva' olõsi'. Latsõ edimäne hammas visati aho pääle. Mälehtä eiski, ku loi: „Virus-kundra, anna' mullõ ravvanõ hammas, ma anna vasta luidõsõ hamba!“

Õks väikolatsil oll' kõõ haiguisi, minkõ vasta osti api sannast vai sõnnost – iho häitsemisõ (nahahaigus), suutõbi (soor), kõtuhalu ja muu'. Tetti tasomist, latsilõ anti ristivett juvva', tõõnõkõrd mõni tsilga-kõnõ viinagi kõtuhädä vasta.

Ku muu avida-s ja halu suur oll', sis minti paaba (külätarga) mano. Loeti halu vasta sõnnõ, lats miildü ar' ni naka-s inämb ikma. Kõigilõ tiidä' om tuu vana ütlemisõ „Haragulõ halu, varõsõlõ valu, mustalõ tsirgulõ muu tõbi, mi latsõkõnõ tervest!“ Sis ku väikõkõsõl johtu olõma tihhõ silmi pillminõ (kutsti ka hainaalosõ tõbi, hainaalonõ = huss), minti neläpäävä inne pääväjoosõngut paaba mano, tuu lugi sõnnõ. Palotuistõ arstmisõl olli' jal uma' sõna', midä loeti pääle ütēsä vuuri.

Veiga peläti kaehtamist

Üsälatsõkõsõ' panti puulastõst koet hällükõrvi, mia oll' nõdõrmõ (painuv oss) vai vüüga üles riputõ. Illatsõmbal aol tulli' jo ka jalashällü'. Õt last kufa silmä iist kaitša kinni, visati võõra tarrõ tullõh latsõlõ hällüle rätt vai määne rõivas pääle. Hällü-rõivas kaitš ka kärbläisi iist.

Umaette lastõhaigusõ' olli' nuu', mia' arvati tulõvat kufast silmäst vai ar'kaehtamisõst, nuu' olli' vaivaja-hädä'. Ku latsõl oll' vaivaja, sis aeti nuur kasuja tamm lahki, läbi tuu tõmmati latsõkõnõ. Lahi vaihõlõ panti latsõsärk vai -mähi. Ku tuu avida-s, imetedi last kotusõh, koh kolmõ talo piiri' kokko puttu'. Ka olõvat avtanu hädä vasta latsõ kõtõkõsõ piksekiviga (välgulõõgi saanu kivi) tasominõ („vaotaminõ“). Ristimärk oll' tuu, mia kaitš. Õga hummogu ja õdagu, õga sõõgi iih ja süümisõ perrä leie' ka latsõ' risti ette.

Arvati, õt latsõlõ tuu õnnõ, ku pujalõ pandas esä nimi, a tütrele imä nimi, panda-s kunagi koolnu nimme. Ku joutu latsõkõnõ ar' kuulma, panti kirstu valgõ' rõiva' sälgä. Kiä vil kää-s, tuulõ panda-s midägi jalga, suurõmbilõ latsilõ õks valgõ' sukakõsõ'.

Veiga vanast arvati, õt latsõkõisi piaki-i kavva takah ikma, õt kõik oll' Jumala tahtminõ – Eesukõnõ and ni Eesukõnõ ar' kah võtt.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõtt Vallah) Viljuse Karin, tel 796 4608, e-post: karin.viljus@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Õiõ
Külesäädmine Lööpri Priit
Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õiõ, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõtt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': karin.viljus@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Seto tüüvihak nüüd ka vinnekeelitsilõ latsilõ

LAANEOTSA ANNELA

Teno seto aukonsulilõ Dmitry Harakka-Zaytsevilõ om Talina Seto Latsi Kooli latsi tetti seto keele tüüvihak nüüd ümbre pantu nii, õt ka vinne imäkelega seto latsõ' saava' šoo perrä seto kiilt oppi'.

Vahtsõnõ vinne keele kaudu seto keele opmist võimaldav seto tüüvihak om trükitü ja joud läbi Dmitry Harakka-Zaytsevi ja Variksoo Elena Petseri seto latsilõ.

Setodõ järgminõ delegatsioon Siberi Siberi setodõ mano võtt nõo' üteh mi seto latsilõ Siberimaal.

Tennämi SANA projek-

ti, teno šoolõ sai seto tüüvihak 2019. aastaga keväjä tetti, Seto Latsi Kooli latsi ja näide vanõmbit tüüvihak tegemisõ iist, Urmi Evelini mõlõmba tüüvihak kujondamisõ iist ja Setomaa aukonsulit Dmitry Harakka-Zaytsevit, kinka iist-vidämisõl sai tüüvihak ka vinne kiilt kõnõlõvilõ seto latsilõ valmis tetti ja trükitü.

Setomaa vald tunnustab tublisid kodanikke

21. veebruaril algusega kell 13 Värskas Kultuurimajas toimunud Eesti Vabariigi 102. aastapäeva le pühendatud kontsertaktusel anti üle Setomaa valla tunnustused.

Setomaa Vallavalitsuse 3. veebruari 2020. aasta korraldusega number 59 tunnustatakse Setomaa valla teenetemedaliga **Margus Linnamäed** pikaage Setomaa kultuuri ja majandusliku arengu toetamise eest ning Setomaa valla aukirjaga **Elenora Aidat** Meremäe piirkonna kultuuriaktiivse ja eduka eestvedamise eest ning **Kaja Tullust** 15 aasta jooksul Setomaa arengu edendamisel tehtud töö ja tänuväärse panuse eest.

Setomaa valla tänukirjad pälvivad:

- **Aili Kamenskaja** – pikaage ja tänuväärse töö eest Setomaa Hooldekodus Mikitamäel;
- **Aivo Poolak** – tänuväärse panuse eest doonorina;
- **Odentalia OÜ** – hambaravikabineti taasavamise eest Setomaa vallas;
- **Annela Laaneots** – Seto Laste Kooli eestvedamise ja lasteajakirja Täheke setokeelse ilmumise algatamise eest;
- **Daisy Kudre** – väga heade sportlike saavutuste eest orienteerumises;
- **Elo Toom** – Värskas Muusikakooli pilliklubi juhendamise, juubelilaulupeo „Minu arm“ raames toimunud rahvamuusikapeole pääsemise ja seal osalemise eest;
- **Piret Kase FIE** – pikaage kohaliku põllumajandustoodangu kasvatamise ja pakkumise eest Setomaa vallas;
- **Galina Viskar** – karmoškaansambli Karmona eestvedamise ja juhendamise eest;
- **Jade Lummo** – Värskas Gümnaasiumi ja Setomaa valla väga eduka esindamise eest erinevatel piirkondlikel ja vabariiklikel pärimuskultuurialastel võistlustel;
- **Joosep Toom** – Värskas Gümnaasiumi ja Setomaa valla väga eduka esindamise eest erinevatel piirkondlikel ja vabariiklikel õpilasvõistlustel ning -konkurssidel reaal- ja loodusainetes;
- **Karel-Sander Kljuzin** – väga heade sportlike saavutuste eest kergejõustikus ja

Minifirma Seto KUKU saab tänukirja eduka esinemise eest erinevatel õpilasfirmade laadel. Foto: Kersti Virro

- orienteerumises;
- **Karoli Arund** – aktiivse ja hea koostöö eest noorsootöös;
- **Kersti Leping** – julge ja kiire tegutsemise eest kriisilukorras;
- **OÜ Kivitee Köök** – ettevõtluse elavdamise eest Luhamaa piirkonnas;
- **Kristel Kõivo** – väga heade sportlike saavutuste eest orienteerumises;
- **Küllätüvä küla** – panuse eest XXVI Seto Kuningriigipäeva korraldamisel;
- **Mari Linnus** – väga heade sportlike saavutuste eest orienteerumises;
- **Mariete Kena** – aktiivse ja hea koostöö eest noorsootöös;
- **Marta Raiv** – Eesti koolilaste metsapostkaardi 2019 konkursil osalemise ja žürii poolt esile tõstetud töö „Mets“ eest;
- **Meeli Härmson** – Värskas Muusikakooli pilliklubi juhendamise, juubelilaulupeo „Minu arm“ raames toimunud rahvamuusikapeole pääsemise ja seal osalemise eest;
- **Meeli Mets** – õpilaste silmaringi avardavate loodusariduslike tegevuste eestvedamise eest;

- **Merju Viskar** – tänuväärse ja pühendunud töö eest Setomaa Hooldekodu ühendamisel ja eestvedamisel;
- **Minifirma Seto KUKU** – Värskas Gümnaasiumi ja Setomaa valla väga eduka esindamise eest erinevatel õpilasfirmade laadel ja üritustel;
- **Värskas Spordiklubi MTÜ** – harrastusspordi edendamise eest Setomaa vallas;
- **Navikõ küla** – Seto Kuningriigi latsipäeva korraldamise eest;
- **Niina Tsetshladze** – pikaage ja tänuväärse töö eest Lüübnitsa Külakeskuse majahoidjana;
- **Olle Ilmar Jaama** – väga heade sportlike saavutuste eest orienteerumises;
- **Aare Laaneots Laane talu FIE** – pikaage kohaliku põllumajandustoodangu kasvatamise ja pakkumise eest Setomaa vallas;
- **Piret Torm-Kriis** – Seto pererühma juhendamise, XX tantsupeole pääsemise ja seal osalemise eest;
- **Raivo Kunst** – kriisilukordade lahendamisele kaasaaitamise ja vabatahtliku tegevuse eest Setomaa vallas;
- **Rein Järvelil** – meestelaulu päevade „Miihi laul“ algatamise ja läbiviimise eest Setomaal;
- **Sergei Vertepov** – sportlike eluviiside edendamise eest Setomaa vallas;
- **Sirje Keldrimägi** – pikaage ja tänuväärse töö eest Setomaa Hooldekodus Meremäel;
- **Sofija Markova** – Eesti karikavõistlustel võistlustantsus saavutatud auhinnalise koha eest;
- **Zoja Jerešina** – koduloomuuseumi loomise eest Lüübnitsas;
- **Tiina Kadarpi** – kollektiivide juhendamise ja juubelilaulupeole „Minu arm“ viimise eest;
- **Triin Parts** – heade suhete hoidmise ja koostöö eest Setomaa valla ja Pihkva oblastiga;
- **Urve Kotov** – pikaage ja pühendunud töö eest Värskas Lasteaias;
- **Valdur Helm** – Setomaa Naiskoort juhendamise ja juubelilaulupeole „Minu arm“ viimise eest;
- **Villem Satsi** – kodanikualgatusel alguse saanud kõndimismaratoni „Seto Sada“ korraldamise eest.

Setomaa valla sümbolid

Setomaa Vallavolikogu poolt kehtestati Setomaa valla sümbolid lipp ja vapp.

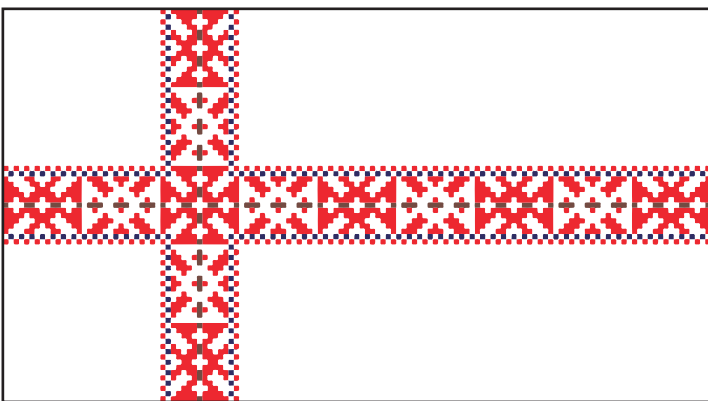
Setomaa valla punasel vapi kilbil on hõbedane seto suursõlg ja neljast hõbedasest kaldristikesest moodustuv seto muster päisena. Punane ja valge on seto kultuuris põhivärvid. Need kaks värvi sümboliseerivad seto kultuuris püsivat, spetsiifilist ja teistest erinevat maailmapilti. Nad jagavad kaheks setode arusaama maailmast, kus värvide kaudu ilmneb selge piir reaalse, mõttelise ja sakraalse vahel. Valge metalli kultuursena esinev hõbeehete rohkus on seto ehtekultuuri üks tahke. Valge tähistab valgust ja puhtust, punane on kaitsevärvi, väljendab emotsionaalsust. Mõlemad värvid on esinda-

tud ka Seto lipu värvadena, kus alustooniks valge. Hõbedane tähistab jõukust. Geomeetriline muster (kiri) tähistab seto käsitöötraditsioone. Kirja positiiv-negatiiv geomeetriline ornament on ürgseim, kiri koosneb siksakjoontest, kolmnurksetest pindadest, ristidest, kõige sagedamini ruutudest. Ruut on maa ja päikese märk,

sümboliseerib ka taret, talu, põldu, korda. Koonusekujulise seto sõle tunnusooneks on suurus. Sõlg on elu edasiandva ea tunnusmärk. Sõle kinnis esindab Setomaad, mille vahel on kontrolljoon.

Setomaa valla lipuna kasutatakse VII Seto Kongressil 29.11.2003 valitud Setomaa lippu, mis on valge ristikuju-

lisl asetseva seto Pankjavitsa vöökirjaga. Vöökiri tähistab seto käsitöötraditsioone. Setomaa lipul valge tähistab puhtust, punane on kaitsevärvi, hõbedane tähistab jõukust, roheline metsa, sinine vett ja taevast. Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 6:11, normaalsuurus 102x183,6 cm.

Setomaa Vallavalitsus

Toetus puuetega inimeste eluaseme füüsiliseks kohandamiseks

Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) kuulutas 20. jaanuaril välja taotlusvooru puuetega inimeste eluaseme füüsiliseks kohandamiseks. Toetuse eesmärk on tagada puuetega inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused. Kohandamise tulemusena paraneb puuetega inimeste iseseisev toimetulek ja väheneb abistajate hoolduskoormus.

Kohanduse toetust on õigus taotleda puudega isikul, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on Setomaa vald. Kohandust võib puudega isikule taotleda ka puudega isiku lapsevanem, eestkostja või volitatud isik.

Toetust on võimalik taotleda kohanduse saaja eluruumi (kohanduse saaja rahvastikuregistrijärgne ja tegelik elukoht) vajaduspõhiseks kohandamiseks:

liikuvusega seotud toimingute parandamiseks, sealhulgas eluruumi sissepääsu, hoone välisukse ja eluruumi vahelise käigutee, hoone ja selle territooriumile sissepääsu või piirde kohandamist; hügieenitoimingute parandamiseks; köögitoimingute parandamiseks.

Kohandada saab Setomaa vallas asuvat aastaringseks elamiseks sobivat eluruumi või ruumide kogumit, seal-

hulgas abiruumid, mis on toetuse taotleja rahvastikujärgne ja tegelik elukoht ning on tema enda või tema pereliikme (sealhulgas sugulase) omandis, kaasomandis või kasutuses üürilepingu alusel.

Setomaa Vallavalitsus võtab kirjalikke taotlusi koos lisadokumentidega vastu perioodil 10. veebruarist 31.märtsini 2020.

Täidetud ja allkirjastatud taotlus koos lisadokumentidega saata e-posti aadressil: vald@setomaa.ee või posti teel Setomaa Vallavalitsuse aadressil: Pikk 12, Värskas alevik, Setomaa vald, 64001 Võrumaa või tuua paberikandjal Setomaa Vallavalitsusse, Mikitamäe, Meremäe või Luhamaa teeninduspunkti.

Täpsem info ja blanketid Setomaa valla kodulehel.

Meedet kaasrahastab Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fond.

- Lisainfo: **Merike Tein**, sotsiaalosakonna juhataja, tel 513 4809; merike.tein@setomaa.ee

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid

Eesti
tuleviku heaks

Setomaa Vallavalitsus kehtestas 19.02.2020 toimunud istungil Seto Folgi laada kohatasud ja XX Lüübnitsa sibula- ja kalalaada piletihinna

26.–27.06.2020 Värskas toimuva Seto Folgi laada kohatasud

Toitlustamine, toidukaupade ja aiasaadustega kauplused

- Füüsiline või juriidiline isik Setomaa vallast, plats kuni 2 jooksvat meetrit – 10 eurot festival.
- Füüsiline või juriidiline isik väljastpoolt Setomaa valda, plats kuni 2 jooksvat meetrit – 30 eurot festival.
- Väiketoitlustaja ja toidukaupadega kaupluse Setomaa vallast, plats 2–5 jooksvat meetrit – 60 eurot festival.
- Väiketoitlustaja ja toidukaupadega kaupluse väljastpoolt Setomaa valda, plats 2–5 jooksvat meetrit – 120 eurot festival.
- Suurtoitlustaja, plats alates 5 jooksvast meetrist – 400 eurot festival.

Käsitööga kauplused

- Füüsiline isik Setomaa vallast, 1 meeter letipinda – 5 eurot festival.
- Seto-teemaline kaup, 1 meeter letipinda – 15 eurot festival.
- Mitteseto-teemaline kaup, 1 meeter letipinda – 20 eurot festival.

Soodustingimused

MTÜ-lt Setomaa Turism ja Setomaa koolide õpilasfirmadelt kohatasu ei võeta.

29.–30.08.2020 Lüübnitsa külas toimuva XX Lüübnitsa sibula- ja kalalaada piletihinna

Külastaja pilet

- esimene päev (29.08.2020) – 3 eurot;
- teine päev (30.08.2020) – 2 eurot;
- kahe päeva pilet (29.–30.08.2020) – 4 eurot;
- kuni kümneaastased lapsed tasuta.

Kaupluse müügikoha kahe päeva (29.–30.08.2020) pilet

- käsitööga kauplusele – 10 eurot/jm;
- toidukaubaga kauplusele – 12 eurot/jm;
- istikutega kauplusele – 10 eurot/jm;
- tööstuskaup – 12 eurot/jm;
- toitlustamine – 6 eurot/m²;
- toitlustamine koos alkohoolsete jookide müügiga – 8 eurot/m².

Soodustingimustel väljastatavad müügikohad

- Setomaa valla elanikele 3x3 m müügipind – 10 eurot ja iga lisanduv meeter – 5 eurot/jm;
- Lüübnitsa, Beresje ja Audjassaare külaelanikele – 3x3 m müügipind tasuta ja iga lisanduv meeter – 5 eur/jm;
- Setomaa õpilasfirmadele on kauplemiskoht tasuta.

Veebruar ei ole alanud Eestis tavapäraselt, vaid tugevate tuulte ja vihmaste ilmadega. Talvemõnund nagu uisutamine, kelgutamine, lumelinnaku ehitamine on sellel talvel võimatud, aga suusatada on Setomaal siiski saanud. Värska tervisespordikeskus on Eestis üks väheseid, kus saab 400 m ringil suusatada. Rajal oleme kohanud Tartu, Võru, Räpina ja ka kaugemat rahvast, perega koos kui ka üksikult, sanatooriumi külalisi kui ka spetsiaalselt 50 km kauguselt rajale tulnud. Kõige suurem võit on aga selles, et Setomaa kõikide koolide lapsed on saanud suusad alla ja meelde tuletanud suusasammud ning kindlasti ka midagi juurde õppinud.

Kui talvemõnusid maitsta ei saa, siis saab tubaseid mõttemänge harrastada ja maleturniirid on Setomaal väga edukalt käima läinud, saalides treeningud käivad ning tantsutunnid toimuvad noortest eakateni. Eakate seltsid askeldavad aktiivselt ja järgmised üritused on juba planeeritud.

Eesti Vabariigi sünnipäev on aeg, kus me tunnetame kõige tugevamalt, et on ääretult hea, et meil on oma riik ja me saame vabalt mõelda ning tegutseda selles armsas Eestis. Me saame panustada oma tegevusega kodukoha arengusse just sellega, mida me oskame ja tahame teha. Setomaa vald tänab oma tänukirjadega inimesi, kes on leidnud jõudu ja tahtmist olla aktiivne ja väärtuslik Setomaa valla toetaja. Suur tänu teile!

Setomaalt tuleb uusi ideid nagu laudu saeveskist! Obinitsas toimuv vabariigi sünnipäeva paraad on uhke algatus ja loodan, et see õnnestub väga hästi ning saab Setomaal traditsiooniks.

Sellel aastal on juhtunud nii, et vabariigi sünnipäeva pean vastu võtma Rootsi Kuningriigis koos Setomaa sportlastega, kes võistlevad ihaldatud medalite pärast. Loodame Eesti ja Setomaa lippu kõrgel hoida!

RAUL KUDRE, Setomaa vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 30.01.2020 Määsil

- Kehtestati Setomaa valla sümbolid lipp ja vapp.
- Võeti vastu Setomaa valla 2020. aasta eelarve kogumaha 7 851 609 eurot.
- Muudeti Setomaa Vallavolikogu 30.10.2017 määrust nr 1 „Vallavolikogu liikmetele tasu ja hüvituse maksmise kord“ volikogu ja komisjoni liikmetele makstava tasu tõstmisega 5 eurot.
- Algatati Värska, Pikk tn 33 ja

Pikk tn 52 detailplaneeringu koostamine. Detailplaneeringu eesmärgiks on katastriüksuse jagamine, ehitusõiguste määramine, maa sihtotstarbe muutmine; kavandatava tegevusega soovatakse moodustada üksikelumukrundid ja auto-karavanide parkla ning säilitada võimalikult palju kõrg-haljastust. Keskkonnamõju strateegilist hindamist ei algatatud.

- Loeti tuvastatuks Võõpsu külas Silla tn 19 maaüksusel asuvate elamu, küüni, aida, lauda ja Saabolda külas Ojanurme maaüksusel asuva elamu ning Litvina külas Rähni maaüksusel asuva elamu peremehetus, ehitised võetakse arvele Setomaa valla omandina.
- Otsustati jätta rahuldamatat mittetulundusühingu Matsuri Külakeskus 17.12.2019 esitatud vaie

Setomaa Vallavolikogu 28.11.2019 otsuse nr 47 „Setomaa valla omandis oleva kinnistu jagamine ja võõrandamine“ peale.

■ Otsustati täiendada Setomaa Vallavolikogu 28.11.2019 otsust nr 47 „Setomaa valla omandis oleva kinnistu jagamine ja võõrandamine“ Matsuri külakeskuse võõrandamisel isikliku kasutusvalduse seadmisega Setomaa valla kasuks.

Elanike arv Setomaa vallas

Elanike arv Setomaa vallas 1.01.2020 seisuga on kokku 3291, neist mehi 1738 ja naisi 1553.

Setomaa vallas on kokku 157 küla. Kõige rohkem, 422 inimest, elab Värskas.

Neljas külas (Koidula, Lutja, Palo, Tuulova) ei ela rahvastikuregistri andmetel ühtegi inimest ja valla täpsusega on Setomaa valla oma elukohaks märkinud neli inimest.

Setomaa vallas on: ühe elanikuga külasid 14 – Ala-Tsumber, Jõksi, Kasakova, Kastamara, Koorla, Kossa, Masluva, Paklova, Puista, Raotu, Rääptsova, Tepia, Tiastõ, Triginä;

kahe elanikuga külasid 9 – Ignasõ, Kiiova, Klistina, Korski, Seretsivä, Teterivä, Toodsi, Treiali, Viro;

kolme elanikuga külasid 9 – Karamsina, Kitsõ, Kuigõ, Kusnetsova, Martsina, Navikõ, Sirgova, Sulbi, Tessova;

nelja elanikuga külasid 9 – Kangavitsa, Kriiva, Kõõru,

Marinova, Ostrova, Paloveere, Tedre, Tsumba, Vaaksaarõ;

viie elanikuga külasid 4 – Hilana, Korela, Melso, Veretinä.

Ülejäänud 107 Setomaa küla elanike arv

■ Antkrüva	9	■ Kremessova	9	■ Määsi	36	■ Rääsolaane	16	■ Ulaskova	24
■ Audjassaare	15	■ Kuksina	20	■ Määsovitša	9	■ Saabolda	21	■ Ulitina	21
■ Beresje	29	■ Kundruse	13	■ Napi	8	■ Saagri	8	■ Usinitša	44
■ Ermakova	16	■ Käre	11	■ Nedsaja	48	■ Saatse	68	■ Uusvada	29
■ Helbi	30	■ Küllätüvä	31	■ Niitsiku	27	■ Samarina	8	■ Vaartsi	6
■ Hilläkeste	8	■ Laossina	26	■ Obinitša	139	■ Selise	53	■ Varesmäe	17
■ Hindsa	8	■ Leimani	7	■ Olehkova	9	■ Serga	13	■ Vasla	8
■ Holdi	7	■ Lepä	13	■ Palandõ	7	■ Sesniki	15	■ Vedernika	11
■ Härmä	8	■ Lindsi	6	■ Pattina	13	■ Säpina	18	■ Velna	30
■ Igrise	18	■ Litvina	16	■ Pelsi	8	■ Talka	10	■ Verhulitsa	21
■ Jaanimäe	16	■ Lobotka	62	■ Perdaku	19	■ Tiilige	8	■ Vinski	14
■ Juusa	6	■ Lutepää	9	■ Pliaa	11	■ Tiirhanna	17	■ Voropi	9
■ Järvepää	16	■ Lütä	6	■ Podmotsa	13	■ Tiklasõ	6	■ Võmmorski	41
■ Kahkva	40	■ Lüübnitsa	76	■ Poksa	10	■ Tobrova	7	■ Võpolsova	7
■ Kalatsova	8	■ Maaslova	9	■ Polovina	10	■ Tonja	19	■ Võõpsu	80
■ Karisilla	64	■ Matsuri	68	■ Popovitsa	20	■ Toomasmäe	68	■ Väike-Rõsna	92
■ Keerba	8	■ Merekülä	21	■ Pruntova	12	■ Treski	85	■ Väiko-Härmä	8
■ Kiislova	6	■ Meremäe	153	■ Puugnitsa	14	■ Tserebi	7	■ Väiko-Serga	12
■ Kiksova	10	■ Miikse	42	■ Põrstõ	12	■ Tsergondõ	11	■ Örsava	8
■ Kolodavitsa	43	■ Mikitamäe	260	■ Rokina	17	■ Tširgu	9		
■ Kolossova	10	■ Miku	12	■ Ruutsi	11	■ Tuplova	6		
■ Kostkova	13	■ Mokra	9	■ Rõsna	59	■ Täaglova	16		

Avatud on hajaasustuse programmi taotlusvoor

Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) avas 17. veebruarist 2020 hajaasustuse programmi taotlusvoor. Programmi soovitakse tagada maapiirkondades elavatele peredele head elutingimused ja aidata kaasa elanike arvu püsimisele piirkondades.

Hajaasustuse programmi kaudu rahastatud toetuse abil on võimalik välja ehitada vee-

värk ja kanalisatsioon, teha korda koduõuest suurele teele viiv juurdepääsutee või paigaldada autonoomseid elektrisüsteeme. Projektide teostamiseks panustavad võrdselt nii riik, kohalik omavalitsus kui ka taotleja.

Taotlusi on võimalik esitada kohalikele omavalitsustele 17. veebruarist kuni 17. aprillini 2020.

Täidetud taotlus koos kohustuslike lisadokumentidega tuleb digitaalselt allkirjastatuna saata Setomaa Vallavalitsuse e-posti aadressile vald@setomaa.ee, paberkanal taotlused Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse või Setomaa valla Meremäe, Mikitamäe ja Luhamaa teeninduspunktidest hiljemalt 17. aprillil 2020.

Projekti kestuse arvestus algab toetuslepingu sõlmimisest ja peab olema lõppenud vähemalt taotlusvoorule järgneva aasta 31. oktoobriks.

Täpsem info ja blanketid Setomaa valla kodulehel.

- Lisainfo: **Rainer Soosaar**, ehitusspetsialist, tel 785 6635 või 506 3225; rainer.soosaar@setomaa.ee

Setomaa valla miljööalade uuring

Koostatava Setomaa valla üldplaneeringu raames teostatakse miljööväärtuslike alade uuringut endise Meremäe valla ja endise Misso valla Luhamaa nurga territooriumil. Tehtud on esialgne alade valik.

Selleks, et sealne olemasolev väärtuslik miljöösäilik, peaks neis küldes järgima kindlaid kasutuspõhimõtteid. Need põhimõtted on koostamisel.

Arhitekt Maie Kais tutvustab miljööväärtuslike alade uuringu hetkeseisu **12. märtsil kell 15** Meremäe teeninduspunktis ning **13. märtsil kell 15** Kivitii kohvikus ERAA majas.

Oodatud on kõik huvilised, ent eriti loodame kohtuda Obinitša, Võmmorski, Miikse, Vinski, Tiirhanna, Uusvada, Pliia, Tširgu, Merekülä, Tobrova, Lepä, Küllätüvä küla ning Tserebi ja Napi küla rahvaga.

Setomaa Vallavalitsus

Uus mürgistusinfo leht 16662.ee

Mürgistusteabekeskuse uuel veebilehel www.16662.ee leiab info nii erinevatest mürgistusainetest ja esmaabivõtetest kui ka valdkonna koolitustest. Samuti leiab lehel kasulikud näpunäited, kuidas mürgistusi vältida ja kodu ohutuks muuta.

Mürgistusteabekeskuse juht Mare Oder ütleb, et kõik mürgistused on ennetatavad. „Uue veebilehe loime selleks, et kogu mürgistustega seotud info oleks Eesti inimeste jaoks mugavalt ühte kohta koondatud,“ selgitas Oder, kelle sõnul on uuendatud veebileht väga hea võimalus end mürgistustega seotud küsimustes kurs-

si viia ja seeläbi ka mürgistusi ennetada.

Kas teadsid, et umbes 90% mürgistusi juhtub kodus? Ligi pooltel juhtudel pöörduakse Mürgistusteabekeskuse poole seoses alla 3-aastaste laste mürgistustega. Iga teine mürgistusinfoliinile 16662 tehtud kõne puudutab kemikaale ja iga kolmas ravimeid. „Lastel puudub ohtude mõistmiseks vajalik elukogemus. Näiteks tunduvad neile vanavanemate ravimid mõnusat kommi-

na. Seega tasub ravimid hoida alati laste käeulatuses väljaspool ning ohtudest lastega ka rääkida. Kuna lapsed õpivad jäljendades, tasuks täiskasvanutel läbi mõelda, kas ravimite võtmine, kemikaalide turvakorkide avamine laste silme ees on ikka kõige mõistlikum,“ selgitab Mare Oder.

Paljud mürgistused on hooajalised, näiteks on seenehooajal levinud nendega seotud küsimused ja kevade saabudes tuleb rohenäppudel ette mürgistusi aiakemikaalidega. Mürgistusteabe kodulehel saab uue lahendusena tellida uudiskirja, kus antakse ülevaade eeloleva perioodi või-

malikest mürgistusohtudest. „Uudiskiri on hea võimalus näiteks väikelaste (vana)vane- matele, kes saavad end kursis hoida aktuaalsete mürgistusohtudega ja nende ennetamise võimalustega,“ ütles Oder.

Mürgistusteabekeskuse infoliinile 16662 saab helistada ööpäevaringselt mistahes asja juhtunud mürgistusjuhtumi või selle kahtluse korral. Kõne on tavatariifiga ning anonüümne. Infoliinil töötavad pikaajalise erakorralise meditsiini kogemusega spetsialistid, kes oskavad mürgistuse puhul leida kiiresti kõige sobivama lahenduse.

- Lisainfo: **www.16662.ee**

Noorsootööst Setomaal

TRIINU ARUND

Setomaa Noorsootöö Keskuse juhataja

Aasta algus tõi noorsootöö valdkonda suure muutuse. Setomaa vallas tegutsenud noortekeskused – Meremäe valla Avatud Noortekeskus ja Mikitamäe Valla Avatud Noortekeskus liideti Värskas Avatud Noortekeskusega ning moodustus ühendasutus nimega Setomaa Noorsootöö Keskus (SNK), mille alla koondus kogu valla noorsootöö juhtimine ja koordineerimine. Muudatuse eesmärk on pakkuda paremat ja võrdsemat noorsootööteenust kõigile valla noortele, võimaldada efektiivsema asutuse personalikorraldust, vähendada juhtimiskulusid ning kasutada rahalisi vahendeid sihtotstarbelisemalt ja efektiivsemalt. Keskuse eesmärk on noorte huvidest ja vajadustest lähtuvalt luua Setomaa valla 7–26aastastele noortele tingimused, sh keskkond ja võimalused mitteformaalseks õppeks, vaba aja sisustamiseks ning huvitegevusega tegelemiseks, korraldada noorsootööd valla üldhariduskoolides, sh juhtida ja koordineerida huviringide tööd.

SNK tegutseb avatud noorsootöö meetodil. Avatud noorsootöö eesmärk on pakkuda noorele inimesele vabatahtlikkuse alusel osalemise võimalusi, et toetada noore aktiivsust ja toimetulekut ühiskondlikus elus. Märksõnadeks on avatus ja noorte vaba tahe. Avatud noorsootöö tugevus seisneb noorte kaasatuses ja isetegemises. Avatud noorsootöö baseerub inimsuhtel, tegutsetakse noortelt noortele põhimõttel või koos noortega. Noorsootöötaja roll on olla mentoriks. Tegemist on pikaajalise protsessiga, mille raames toetatakse noort olemasoleva noore või noore saamist täiskasvanuks. Tulemustele keskendumise asemel on olulisem protsess ise. Kõik see annab eelduse positiivse keskkonna loomiseks, mille tõttu noor tunneb, et on juba täna kogukonna ja ühiskonna jaoks oluline. Lähtuvalt avatud noorsootöö põhimõtete eesmärgist peavad tegevused olema: hariduslikud, mis võimaldavad noorel omandada oskusi ja teadmisi; võrdseid võimalusi tagada ehk sobilikud kõigile noortele, olenemata nende

Setomaa Noorsootöö Keskus

- Setomaa Noorsootöö Keskuse tööd juhib Triinu Arund.
- Noorsootööspetsialistid: Triinu Kotov (Värskas piirkond), Kristin Tisler (Mikitamäe piirkond), Päivi Kahusk (Meremäe piirkond).
- Kontakt: e-post: noorsootoo.keskus@setomaa.ee, tel 517 1796, (Triinu Arund), Facebook: Setomaa Noorsootöö

hariduslikust, majanduslikust või sotsiaalsest taustast; läbi usaldusliku suhte noorsootöötaja ja noore vahel osalemist soodustavad ning julgustavad, et noor sooviks osaleda teda puudutavates otsustusprotsessides; toetavad, et noor mõistaks teemasid, mis mõjutavad teda ja ühtlasi kogu ühiskonda, ning räägiks nende puhul kaasa. Nende noorsootöö põhimõtete järgi on noorel inimesel õigus: teha mitmesuguseid valikuid ning valida erinevate võimaluste hulgas endale kõige sobivam; saada piisavalt toetust, et saavutada oma potentsiaali; arendada oma väärtusi, suhtumisi ja võimet kriitiliselt analüüsida ümbritsevat maailma.

Avatud noorsootöö põhimõtete rakendamiseks kasutatakse nn avatud noorsoo-

töö meetodit, mis on noortele arendavaks tegevuseks tingimuste loomise vahend, mille korral tegevus: on avatud igale noorele, seadmata eeltingimusi tema tõekspidamistele, võimetele, oskustele, teadmistele ja rahalistele võimalustele; kaasab aktiivselt noori tegevuste algatamiseks ning arendamiseks; võimaldab noorele suhtlemist ja arendavat tegevust talle sobival kodu- ja koolivälisel ajal, seades esikohale noore omaalgatuse arendamise ja luues tingimused mitteformaalseks õppimiseks, eelkõige kogemuste omandami-

seks tegevuse ja suhtlemise kaudu. Avatud noorsootööd rakendatakse noortekeskustes. Noortekeskused on loodud noorte initsiatiivi toetusel, nende eelistustest lähtuvalt ning tegutsevad eelkõige noorte huve ja vajadusi silmas pidades. Noortekeskuse kesksed tegevused on kontakttöö noortega, noortele suunatud tegevuste teostamine/tagamine ja arendava keskkonna loomine (Allikas: Noortekeskuste Hea Tava).

Noortekeskuste mõju hindamine muutuse märkamise kaudu. SNK viib Setomaal läbi noorsootöö mõju hindamise ja analüüsi. Noortekeskuste mõju hindamise projektis kogutakse ja analüüsitakse kohaliku omavalitsuse noortekeskustes noorte endi räägitavaid lugusid sellest, kuidas on noortekeskuse tegevuse osalemine nende elu mõjutanud. Projektis osalevad Eesti Noorsootöötajate Kogu, Eesti Noortekeskuste Ühendus ja Eesti Noorsootöö Keskus. Projektis käigus saavad 8 kohalikku omavalitsust viia läbi noortekeskuse mõju hindamist Tartus testitud meetodil, kusjuures projekti jooksul on nendele kohalikele omavalitsustele toeks mentor ja kaetakse ka osa kuludest. Setomaa Noorsootöö Keskus on hetkel projekti esimeses etapis, kus küsitakse noorte käest lugusid. See tähendab, et noorsootöötaja küsib noorelt: „Sa oled mõnda aega siin meie juures käinud – mis sa arvad, mis on olnud kõige tähtsam muutus, mis sinuga tänu siin käimisele on toimunud?“ ning vastus pannakse võimalikult põhjalikult kirja. Kogutud 40–50 loost valitakse välja 10–15, millele lisatakse noorsootöötaja kommentaar. Edasi liiguvad lood peegeldusrühma, kuhu on kaasatud inimesed, kes ei ole noortekeskuses noorsootöö tegijad, kuid on seotud noorte eluga. Peegeldusrühm valib välja 1–2 lugu, mis näitavad kõige paremini, mida keskuse noorsootöös esile tõsta ja millist mõju peaks keskus noore elus omama. (Piret Talur)

Õpilaskõiguste hooaeg on täies jõus

ILME HOIDMETS

Värskas Gümnaasiumi õppejuht, eesti keele õpetaja

Värskas Gümnaasiumis muudavad õppetöö mitmekülgsemaks külalislektorid ainetundides, õppekäigud, kus omandatakse uusi teadmisi kogemuste kaudu ning ainealane huvitegevus, kus edukuse kaalukaks teguriks õpilase-õpetaja koostöö.

Kooli põhiväärtustele viidates võib öelda, et meie õpilastes ja õpetajates on tarkust, loovust, hoolivust ja julgust, mida kinnitavad väga head tulemused nii piirkondlikel kui ka vabariiklikel aineolümpiaadidel ning õpilaskõigustel ja -konkurssidel.

Joosep Toom (9. kl) võitis nii füüsika- kui ka keemiaolümpiaadi põhikooliastmes ning märtsis-aprillis ootab teda ees teadmiste proovilepanek üleriigilistel olümpiaadidel; matemaatikaolümpiaadil jäi Joosep jagama 1.–2. kohta Võru Kesklinna Kooli noor-mehega. Matemaatikaolümpiaadil saavutas 1. koha Timo Kudre (8. kl) ja 4. koha Kennet Gabriel Kadarpi (8. kl), Jaak Urmet Koit (7. kl) jagas 5.–8. kohta.

Piirkondlikul Nuputa võistlusel osalevatel võistkondadel tuli näidata matemaatikaalaste ülesannete lahendamise oskust. 5.–6. klassi võistkond (Andero Naruson, Siim Alve, Aleksei Dogadov) pidi 0,5 punktiga tunnistama Parksepa Keskkooli paremust ja saavutas väga tubli 2. koha; 7. klassi võistkond (Brigitte Hunt, Laur Laanetu, Jaak Urmet Koit) aga alistas kõik vastased ja tõi esikoha Värskasse. Mõlemad võistkonnad esindavad Võrumaad üleriigilisel Nuputa võistlusel. Õpilasi juhendavad õpetajad Anneli Jõgela ja Kersti Leping.

Loovust ja tarkust rakendades saavutasid häid tulemusi järgmised gümnasistid: Joosep Rohtla (11. kl) emakeeleolümpiaadil 2. koht ja Jade Lummo (12. kl) 6. koht; Gretel Juhan-

soo (11. kl) ajaloo-olümpiaadil 3. koht ja emakeeleolümpiaadil 5. koht.

Kunstiolümpiaadil, kus lisaks teooriale ja loovtööle tuli esitada ka kodutöö, saavutas Mary Helene Vaher (11. kl) 3. koha gümnaasiumiastme arvestuses. Žürii kommentaar tema tööle oli: „Läbikomponeeritud, bauhausilikult minimalistlik, leidlik, asjalik.“ Õpilasi suunasid õpetajad Ilme Hoidmets, Helena Elgindy ja Piret Ziugand.

Euroopa Liidu statistikaameti Eurostat eestvedamisel toimub Euroopa 17 riigis õpilaste statistikavõistlus. Esimeses võistlusvoorus osales 139 võistkonda Eestist. Vanemas vanuserühmas (16–18aastased) asus esimese voores veebiteste lahendama 69 ja noorem vanuserühmas (14–16aastased) 70 võistkonda. Teise voores pääses kummastki vanuserühmast 34 võistkonda. Meie koolist pääses teise voores vanemast vanuserühmast kaks võistkonda ja nooremast vanuserühmast üks võistkond. Matemaatikaõpetaja Kersti Leping: „See on võistlus, mis paneb ennast ka õppima.“

6. klasside inglise keele viktoriini saavutas meie kooli võistkond (Siim Alve, Reigo Keem) tubli 7. koha. Võõrkeelehuvilisi juhendas õpetaja Maret Hunt.

Kes on sellel aastal tublilt võistelnud noored sportlased? Kehalise kasvatusõpetaja Olver Kaljuvee: „Julgelt ja hästi võistelnutest nimetan järgmised: Timo Kudre, Kenert Tuik, Tõnn Mihkel Raju, Uku Pärtel Raju, Ardi Hallo (8. kl); Laur Laanetu, Egert Prost, Anni Linnus (7. kl). Noorematest: Andre Prost, Renet Raiv, Rasmus Uibo, Joonas Laanetu, Käti Kudre, Kirke Keem, Miina Raudoja (4. kl); Andero Naruson (5. kl), spordihuvilisi jätkub veelgi. Lisaks võistlejatele on tublilt kaasa aidanud kohunikena erinevatel võistlustel Joosep Rohtla, Mariete Kena, Lisette Tammisto (11. kl); Moonika Talas (10. kl) ja Ergo Aruots (9. kl).“

Kingitus Setomaa lastele

Enne küünlapäeva jõudis Setomaa valla laste, noorte ja nende õpetajateni raamatukingitus, mis sisaldab Eesti ajaloo ühe põhikokkuvõtte juubeli puhuks välja antud artiklite kogumikku „Sajand Tartu rahulepingut 1920–2020“ (Tallinn, 2020. 143 lk). Selle kaasautorite hulgas on ka sootska Inara Luigas ja kirjanik ning tõlkija Ilmar Vananurm Hilanämelt, samuti Vastseliina kihelkonnast pärit Valdur Raudvassar ja omaaegne petserimaalaste juht Reet Tobre. Kaasautorist kultuuriministri Tõnis Lukase sõnul väärtustab see raamat Tartu rahulepingut

kõrgelt. Tartu rahulepingul on tähtis koht kunagise Petseri maakonna ajaloos. Olgu see kingitus Setomaa valla koolinoortele ja pedagoogidele Meremäe ja Mikitamäe Koolis ning Värskas Gümnaasiumis. See, mis raamatus lugeda, käsitleb kõige muu kõrval Petserimaa ajalugu, loodust, maateadust, rahvastikku, turismi, usuelu. Raamatut on võimalik laenutada Obinitsa, Meremäe ja Värskas raamatukogust ja osta Setomaa Muuseumide Värskas ja Obinitsa muuseumist ning Obinitsa kauplusest.

ALDO KALS,
raamatu üks koostajaid

Värskas talumuuseumi hooajanäitus „Lapsepõlv Setomaal“ ootab kaastöid!

Hooajanäitus „Lapsepõlv Setomaal“ eesmärgiks on kajastada Setomaa laste mängu ja tegevusi kuni tänapäevani, selleks ootame kõikide inimeste panust näituse loomisesse.

Eriti oodatud on suulised mälestused. Allpool mõned küsimused, mis võiksid mälestustes kajastamist leida:

- Millised olid ülemänguasjad, atraktsioonid (liivakastid, kiiged jm)?
- Millised olid ülemängud?
- Millised olid toamänguasjad ja -mängud?
- Kuidas te mänguasju hankisite?
- Kui tihti ostsite uusi mänguasju?
- Mis tegi teile lapsepõlves kõige enam rõõmu?
- Kuidas nägi/näeb välja sinu igapäev?

Samuti kogume lasteriideid, lapsena tehtud käsitöid, voodipesu, mänguasju, mängu, uiske, suuski, kelke, jalgrattaid ja kõike muud lapsepõlvega seonduvat.

Näituse ühe osana luuakse ka näituseboks, et nii Setomaa lapsed kui täiskasvanud saaksid sinna kujundada oma lapsepõlvemäe. Kui sa soovid teistelegi näidata oma lapsepõlve tuba või mängumaad, siis see on sinu võimalus.

Näitust on tore teha koos perekonnaga või sõpradega.

Palume enda soovist näitusesse panustada teada anda hiljemalt 20. märtsiks!

Lisainfo: Marili Slavski 5341 1998; Tiit Kunst 5656 6898

Tule osale alustava ettevõtja baaskoolitusel Võrus!
16.04-25.05.2020

Lisainfo ja registreerimine
www.vorumaa.ee

Aasta algus spordis

2020. spordiaasta on alanud tavapärasest teisiti, väljas on pigem sügis-kevadilm kui talv ja lumi. Praktiliselt kõik lume-ga seotud üritused on siiani ära jäänud, kuid tänu Värskas terviserajal olevale väikesele kunstlumele ringile saab suusatada. Isegi mõned Setomaa suusasarjaetapid saab peetud.

Siseruumides saab aga tegutseda plaanipäraselt. Toimunud on kolm Setomaa valla male- ja kabeturniiritappi. Kabehuvilised pole öieti turniiri üles leidnud, aga seda põnevamalt on kulgenud maleturniir. Esimese etapi Värskas võitis Peep Narusberg. Teisel etapil Meremäel läks esikoht jagamisele lausa kolme mängija vahel: Harri Vesi,

Jaas Salm ja Peep Narusberg said kõik võrdse arvu punkte. Kolmanda etapi Mikitamäel võitis taas Peep Narusberg.

Suusaorienteerumise tiitlivõistlused tulevad küll alles märtsis, aga ilusaid rahvusvahelisi starte on olnud juba detsembris ja jaanuaris. Šveitsis toimunud maailma edetabelivõistlusel oli võidukas Daisy Kudre. Soome koondise katsevõistlustega koos toimunud võistlustel võitis Daisy Kudre kaks võistlust ja Mattis Jaama sai 9. ja 10. koha.

15.–16. jaanuaril toimus Eesti U23 vanuseklassi sisekergejõustiku MV, kus Karel-Sander Kljuzin oli võidukas 1500 m ja 800 m jooksus.

REIN ZAITSEV

Setomaa lahtised karikavõistlused ujumises

Setomaa lahtised karikavõistlused ujumises toimuvad 2020. aastal juba kaheksandat hooaega Värskas veekeskuses.

Esimesed kaks etappi toimusid 26. jaanuaril ja 16. veebruaril, ees seisavad veel etapid 22. märtsil ja 5. aprillil. Osalema on oodatud nii suured kui ka väikesed ujumishuvilised ja harrastussportlased.

Alustasime seitse aastat tagasi kaheksa võistlejaga, aga igal aastal osalejate arv kasvab. 2018. aastal oli osalejaid kokku 50, 2019. aastal 70. Tänavu jaanuaris toimunud etapil oli juba 84 osalejat. Suur aitäh kõigile, kes osalesid, ja ootame teid taas võistlemal!

Võistlejate eelregistreerimine kestab kuni võistluste eelse päevani aadressil veekeskus@spavarska.ee või telefonil 799 9334. Võistluspäeval lõpeb registreerimine kell 9. Ühe etapi osavõtutasu täiskasvanule 10 eurot, lapsele 5 eurot ja 50 senti. Pealtvaatajad saavad siseneda veekeskusesse veepargi piletiga.

Osavõistlusel autasustatakse iga vanuseklassi kolme paremat diplomiga ja meenega. Nelja etapi kokkuvõttes autasustatakse iga vanuseklassi võitjaid: 2011.–2005. a vanuseklassi võitjat karika ja 10 x veepark saunade külastusega ning 2004. a ja varem sündinut karika ja paketi „Puhkus veekeskuses kahele“.

Vanuseklassid: 2011. a hiljem sünd. P ja T, 2009.–2010. a sünd. P ja T, 2007.–2008. a sünd. P ja T, 2005.–2006. a sünd. P ja

Programm

- III etapp 22. märtsil**
2009. a ja hiljem sünd. 25 m selili ja 25 m rinnuli; teised vanuseklassid 25 m selili ja 75 m kompleksujumine (25 m selili + 25 m rinnuli + 25 m vabalt).
- IV etapp 5. aprillil**
2009. a ja hiljem sünd. 25 m rinnuli ja 25 m vabalt; naised alates 1985. a ja varem sünd. 50 m rinnuli ja 50 m vabalt; teised vanuseklassid 50 m rinnuli ja 100 m vabalt.
- Lisainfo:** telefon 799 9334, veekeskus@spavarska.ee

T, 2002.–2004. a sünd. P ja T, 1981.–2001. a sünd. M, 1986.–2001. a sünd. N, 1971.–1980. a sünd. M seeniorid I, 1976.–1985. a sünd. N seeniorid I, 1965.–1970. a sünd. M seeniorid II, 1970.–1975. a sünd. N seeniorid II, 1964. a ja varem sünd. M seeniorid III, 1969. a ja varem sünd. N seeniorid III. Tulemuste arvestamine: Igal etapil võisteldakse kahes eri stiilis. Vanuserühma etapi võitja selgub aegade liitmise tulemusena. Etapil saavutatud I koht annab 20 punkti, II koht 17 punkti, III koht 15 punkti, 4. koht 13 punkti, 5. koht 12 punkti jne. Üldarvestuses saab võrdsete punktide korral määravaks suurem paremate kohtade arv ja ka selle võrdsuse korral määrab üldvõitja kõikide ujumiste koguaeg.

KERSTI VIRRO,

Värskas kuurortravikeskuse turundus- ja kommunikatsioonijuht

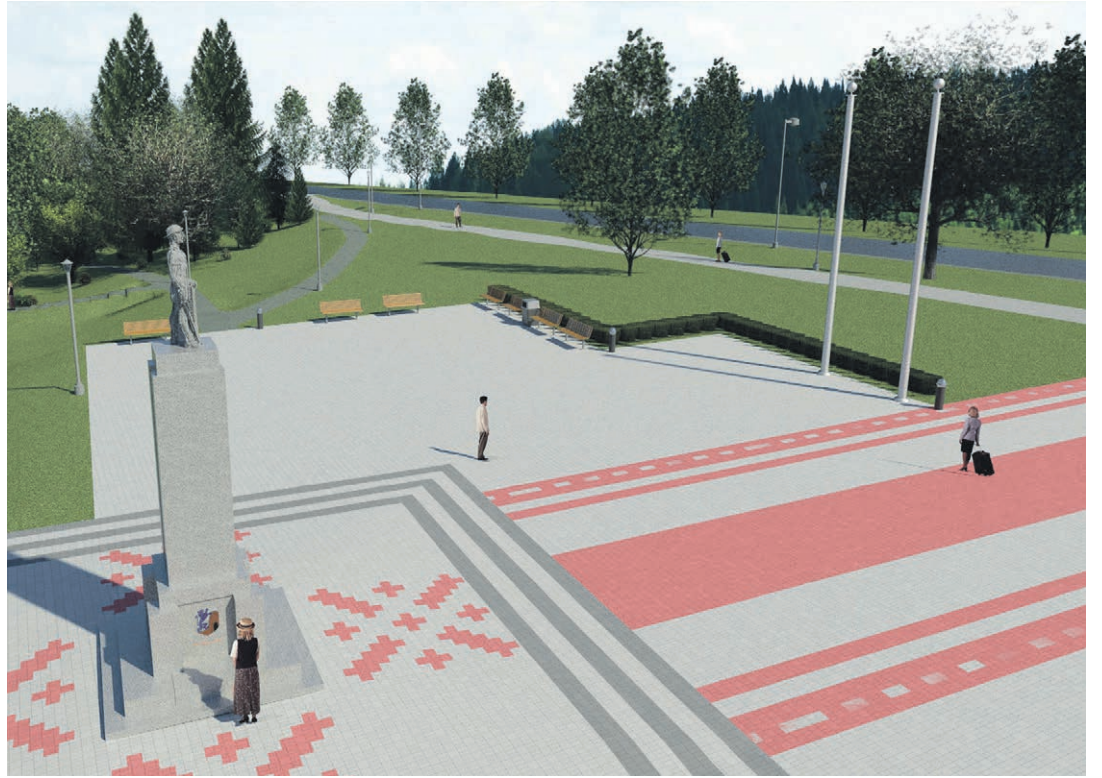
Petserimaa Vabadussõja monumendi taastamine saab sel aastal teoks

AARE HÖRN

Petserimaa Vabadussõjas langenute mälestussammas on väga sümbolise väärtusega ja tuleks kindlasti taastada. See on austusavaldus Petserimaal langenud enam kui 300 eesti, vene, taani, soome, läti ja seto võitleja mälestuseks, kes andsid oma elu Eesti riigi vabaduse ja Petserimaale rahupäevade tagamiseks.

Algselt oli monument kavas avada 1940. aasta augustis Petseri linna südames. Ettevõtmine jäi ära Nõukogude okupatsiooni tõttu. Teine katse oli monument püstitada 1944. aastal I Seto laulupeo tähistamiseks, kuid ka siis jäi see tegemata. Rajatava kuu autor oli eesti kuur Roman Haavamägi (15.02.1891 Tallinn – 3.01.1964 Haapsalu). Ta raius sõdurikuju välja juba 1939. aastal, kuid see jäi kahjuks kadunuks. Tõenäoliselt kuju hävitati. 2004. aastal algatas monumendi rajamise arutelu Hannes Walter.

Vabadussõja monument avatakse sel aastal, esialgsete kavade järgi 20.07.2020 Värskas vallamaja esisele kiigeplatstile. Lisaks monumendile korrasatakse kogu ala ja kujundatakse ilus puhkamiskoht öise valgustuse, lipupargi, pinkide ja teeradadega. Kirmase- ja

kiigeplatz viiakse üle kultuuri-keskuse kõrvale, kuhu arendatakse ja ehitatakse välja mõnus ajaveetmise koht nii lastele kui täiskasvanutele. Need kaks ala koos annavad ilusa värsket ilmet Värskas alevi sellele osale, kuhu jõutakse alevisse tulles ja mida nähakse sealt lahkudes.

Monumendi rajamist on toetanud Eesti Sõjamuuseum, Setomaa Vallavalitsus, SA

Setu Kultuuri Fond, Priit Sibul, Tõnu Pukspuu, Valdur Karro, Aldo Kals, Mall Kals, Priit Rajasaar, Osvald Sasko, Hannes Põllu, Lauri Laanelepp, Kristo Lipasaar, Tiit Soe, Nigul Maanus, Aigar Konsap, Arvid Siilak, Andres Pehme, Kaja Tullus, Odentalia OÜ, Eesti Post, Kea Lätte, Sergei Zelenin, Mati Jänes, Rando Randveer ja Arvi Matvei.

Pane tähele!

- Meil kõigil on võimalik jätkuvalt seda üritust toetada kuni Petserimaa Vabadussamba valmimiseni, annetades SA Setu Kultuuri Fondi kontole **EE722200221041933698**. Selgituseks lisada „Vabadussõja monument“.

2019. aasta Setomaa raamatukogudes

Jaanuarikuu on läbi saanud ja raamatukogudel on möödunud aasta kokkuvõtted tehtud. Kuidas meil on siis läinud? Aasta on olnud kõigile tõine ja mitmekesine. Alljärgnevas tabelis kajastuvad meie töö põhinäitajad järgmiselt: valla elanike arv, mis on jagatud raamatukogude vahel teeninduspiirkonnaks, aasta jooksul raamatukogu kasutanud inimeste arv, aasta külastused ja laenutused.

Nagu näete, on raamatukogudes laenutuste esiviisik erinev. Eks see edetabel on isegi pisut omamoodi spikker. Ikka on huvitav teada, milliseid raamatuid teistes kogudes enim loetakse ja kas need ühtivad meie omaga. Tulge ja küsige teile huvipakkuvaid raamatuid meie raamatukogudest. Isegi siis, kui seda raamatut oma raamatukogus ei juhtu olema. Meie raamatukogude töötajad toimetavad soovitud teose meelsasti ühest raamatukogust teise.

Toremaid ning meelde jäävaid lugemiselamisi ja kohtumiseni raamatukogus!

**EHA KÜTT
KAJU SUURMAN
TIINA LILLMAA
ANNI LAHE
LINDA ALLAS**

Suvel oli Setomaa raamatukogudel meeldiv võimalus olla võõrustajateks ülikoolide ja maakondade keskraamatukogude juhtivspetsialistidele 39. rahvaraamatukogude suveseminari raames „Raamatukogu – rahva tervise varaait“ 6.–8. augustil 2019 Võrumaal – sensitiivsel Setomaal.

Foto: Tiina Lillmaa

Setomaa raamatukogud (2019. a)

	teenindus- piirkond (inimesi)	kasutajate arv	külastuste arv	laenutuste arv
■ Värskas	1 087	472	7842	25 453
■ Mikitamäe	951	174	2697	7838
■ Obinitsa	488	226	3105	7040
■ Meremäe	708*	299	5692	16 827
■ Saatse	227	140	2958	8051

* koos Lütä laenutuspunkti piirkonna elanikega

2019. aasta kõige nõutavamad raamatud raamatukogudes laenutuste arvu järgi:

■ Värskas raamatukogu	
1. Markus Saksatamm „Tont ja mannepuder – naljajutud lastele“	23
2. Heli Künnas „Helisevad ööd saarel“	21
3.–4. Aliis Jõe „... Kes pole kunagi söönud homaari“	20
Veronika Kivisilla „Kuni armastus peale tuleb“	20
5. Erik Tohvri „Laanekuru saaga – lühiproosat läbi aegade“	19
■ Mikitamäe raamatukogu	
1. Kristi Piiper „Tõde või tegu“	20
2. Mai-Agate Väljataga „Loomise õpetus“	17
3. Kalle Klandorf „Palgasõdur“	16
4. Mats Traat „Valge maja“	13
5. Marje Ernits „Kiusamine Eesti moodi ehk Üks elu veel“	12
■ Obinitsa raamatukogu	
1.–2. Aliis Jõe „... Kes pole kunagi söönud homaari“	17
Aliis Jõe „Viimane laev“	17
3.–4. Andrus Kiviräik „Rehepapp“	16
Eha Veem „Leskede klubi“	16
5. Sandra Heidov „Ema, kes armastas kaua magada“	15
■ Meremäe raamatukogu	
1. Annela Laaneots „Minu Setomaa“	35
2. Anu Jänes „Õuekummelid kaduvikku“	24
3. Barbara Hannay „Saatuslik klassikokkutulek“	18
4.–5. Silja Vaher „Jää minu juurde“	17
Mari Tammar „Hundihüüdjä“	17
■ Saatse raamatukogu	
1. Kalle Klandorf „Palgasõdur“	18
2.–3. Mae Lender „Minu Hiiumaa“	12
Katrin Pauts „Minu Muhumaa“	12
4. „101 esimest sõna“	11
5. „Vana maamaja“	9

Setomaa spordikalender 2020

- Setomaa male- ja kabeturniiri** 4. etapp 3. märtsil Värskas.
- Setomaa suusasarja** 5. etapp 10. märtsil Värskas.
- Omavalitsuste talimängud** 29. veebruarist 1. märtsini Viru-Nigulas.
- Orienteerumispäevad:** 1. etapp 2. aprillil Värskas; 2. etapp 16. aprillil Obinitsas; 3. etapp (ülemaailmne orienteerumispäev) 14. mail Värskas; 18. mail Mikitamäel ja 19. mail Meremäel; 4. etapp 4. juunil Nohipal; 5. etapp 17. septembril Ootsipal; 6. etapp 24. septembril Verhulitsas.
- Setomaa valla kergejõustikuõhtud** 17. juunil Meremäel, 8. juulil Mikitamäel, 5. augustil Värskas.
- Setomaa valla külade mängud** augustis Litvinas.
- Peipsi suvemängud** augustis Mustvees.
- Setomaa valla korvpallipäev** septembris Värskas.
- Võrkpalliturniir** oktoobris Värskas.
- Setomaa valla veespordipäev** novembris Värskas veekeskuses.
- Setomaa valla aastalõpu** matk 31. detsembril.

Üte maalatsõ mälestüse'

VOKKSEPÄ VIRVE

Ma olli 11-aastaganõ, ku mi pereh Siberähe kiudtõdi. Tuu oll 27. mail 1950.

Väiga varra hummogu, oll viil hämmär, ku meid heräte-di suurõ mütmisõga vasta ust. Hiitüminõ oll väiga' suur, ku mi näi soldatit püssega'. Nä olli' ümbre maja. Tarrõ tull mitu miist. Meele anti aigu rõvihepandmisõst, üteh lubati midägi' võtta', a mitä, tuud olõ-õi meeleh. Massin oll moro pääl, sinnä' viidi aidast kats suurt rõvakirstu. Üteh kirs-tuh, nii ku peräst vällä tull, oll önnõ ummõlusmassin, töösõh mõnõ' padä' ja tekk. Üts miis tõi aidast koti hernit, a natšal-nik oll veiga' kuri, tuu raput herne' kõik moro pääle lakja. Üts miis tõi aidast suidsulihha. Tuu oll kõik. Sis mi ronõ mas-sina pääle, istõ kirstõ pääle ja sõit naas pääle.

Aia takah oll pikk joro vind-läisi hobõssit, nuu' olli' saama pääl väläh. Meid oll ma' – Vir-ve, imä Nasta Paine, sis esä velenane Nasta katõ väiko latsõga – 3-aastaganõ Paul ja 5-aastaganõ Endel. Ku mi läbi Krabilova külä sõidi, olli' ine-misõ' tulnu' tii viirde, kõik tän-nidi', hiideti tsirelit ja pallõdi minkõgi' peräst andist.

Mi joudsõ Vana-Irboska jaa-ma, sääl meid pill'ti ku kassi-poigõ eläjäwagonihõ. Tuu oll väiga' jälle. Rong oll ilmadu pikk. Massina' kõikaig taara-tõlli'. Täntämist, ikku oll pal-lo. Terve üü kopsiti ja plaanti vagonit. Massina' kõikaig taa-ratõlli' edesi-tagasi, inemi-si tuudi mano. Könõldi, õt ka' lätläisi tuudi. Järgmäne päiv nakas rong minemä. Ohk oll otsani suur.

Vakon oll suur. Kattõ otsa oll tett poolka'. Kompsu' pan-ti poolka ala ja inemisõ' pool-ka pääle. Mi sai akna ala. Ütte nulka panti teki' ja pang, mä-nesski välläkäüki olõ-õs. Mõni päiv tetti saisahtuss, sis mi sai ka' väläh küktämäh Kävvu', a püssämiis sais sälä takah. Sää-nessmuudu sis mi sõidi.

Väiga' pallõ aigu rong sais. Käänägu pääl mi, latsõ', ai pää relle vaihõlt vällä, sis mi näi, ku perädu pikk oll rong ja kats paravossi olli' vidämäh. Mi sõidi läbi Uurali mäki. Külä' olli' väiga' vaesõ'. Tarõ' olli' tett savist vai lehmäsitast. Olli' sääntse' hurdsigu'. Mi näi, kuis maah istõ naane karkaga', kisk haina ja sei tuud. Pelg oll suur – mia meist kül' saa? Üts kõrd

Vokksepe Virve leelokoori lauljana.

Eräkogo pilt

pääväh anti ruuga.

Kohki' inne Novosibirskit võõdõti üts naane maaha, tä nakas süntämmä, ja üts vana naane, ratastoolih, kuuli ar', tuu ka' nõtõti maaha. Perä-kõrra mi joudsõ Novosibirski-he. Vagonidõst aeti vällä hul-ga inemisi. Üldä-äs midägi'. Mi naksi marssma. Kiäki' tiid-se üldä', õt viiäs hukkamisõlõ – maahalaskmisõlõ. Ikku oll pallõ. Viidi suurdõ huunõhe. Kästi rõiva' säläst võtta'. Pan-ti midägi' päähä ja anti väi-gokõnõ seebipalakõnõ, tou-gati määntsehegi kotussõhõ, tuu oll sann. Kõik ollimi üteh – mehe', naase' ni latsõ'. Tuu

oll jälle, midä ma latsõiäh näi. Sannast oll nii pallõ kassu, õt saimi' täiüst vallalõ.

Rong inämbä aost sais, ku sõit. Mi olli väsunü' ja kõgõst oll viländ. Olõ-õi meeleh, ku pikält mi tiipääl olli, üle kuu kimmähe. Peräkõrra joudsõ Krasnojarskihe. Sääl panti meid massinidõ pääle ja viidi liina viirde, koh olli' suurõ' palada' püstü pant. Meid oll väiga' hulga. Üts kirst jäi väl-lä palada kõrvalõ. Palatah olli' poolka', sinnä' mi sis üles ronõ. Mi asä' olli' poolka all. Rahvast tuudi mano. Miilde jäi' ukrain-lasõ'. Nä saisi' massinah püstü, ilosa' rahvarõiva' säläh, ja lau-

li' ilosahe.

Õga lõunõ aigu sõit sõaväe ruuvakatõl palatidõ ette, jaeti ruuga. Ütel pääväl lubati meil, latsil, minnä' mõtsa ja mäe pääle. Anti kelläaig, ku piat tagasi olõma. Mi korssi lilli. Kullõrkuku' häitsi'. Nuu' lilli' lõhna-as, olli' ka' tõist värmi. Tsirgast olli' önnõ varõsõ'. Mi jäi laagrihe tulõmisõga' ildast. Meil kellä olõ-õs. Vahisolda-di', ku ma essü-üi, olli' kasah-hi', olli' väiga' ku'ra'. Nä pan-ni' meid saina viirde, kääni' püssä' mi poolõ. Mi iki. Kuts-ti vanõba' mano. Mälehtë, õt kuis mu imäkene ikk ja pallõl, õt tapku-ui näid ar', nä omma'

viil latsõkõsõ'. Kuki' pallõ tä mõistsõ vinne kiilt.

Õga hummogu panti meid ritta ja loeti üle. A õdagu naati ütskult ar' viimä. Panti massi-nidõ pääle, viidi suurõlõ par-salõ, tuu oll väiga' suur lootsk. Nuid oll kats ja puksiir vidi Enisei jõkõ pite põha poolõ.

Ku kavva mi sõidi, olõ-õi meeleh, mi joudsõ paika, midä kutsti Ferv. Sinnä' oll vasta tulnu' mito vankrit, kats suurt hārgä rahhihe pant, tuud kuts-ti „bōka“. Meid viidi savhoosi keskuistõ. Edimält ollimi klu-bih. Sis anti kortna – kats vin-ne pereht, mi imäga' ja uno-naane katõ latsõga'. Ruumi oll veidõ. Mi sai platsi põrmandu-lõ. Önnõ imäga' sai hillaakeiste umah keeleh kõnõlda'. A mui-do mi olli vassisti'. Ka' mii', latsõ', kõnõli önnõ vinne kee-leh. Ja tuu säitsme aastagaga' mi vinnestü tävveste ar'.

Imä saadõti mõtsa puid lõi-kamma. Puu' olli' väiga' jäm-me'. Päävä joosul joudsõ' önnõ üte paku ar saagi'. Anti katõ-mehe saag. Puid tull ka' lah-ku'. Vaivalt teene' pääväh 100 grammi leevä hinna. Önnõs viidi imä ar' üle eläjälauta tüü-hü. Imä kiit sääl lehmile eläjä-kaalõ (turnepse). Säält sai mii' ka' nuid kaalõ süvvä'. Peräkõr-ra viidi imä ar' sinnä', koh leh-mä' tull'i' piimäle. Tüüd oll sääl pallõ, a meele, latsilõ, sai süv-vä', imä kiit tsäärpiimä, tuu oll ku munapudõr, väiga' makus, ja kaarahelbeputru ka'. Nii sai-mi ar' pāstet.

Savhoosi tull vahtsõnõ juu-di rahvusõst direktor. Lauta vahtsõnõ juhataja, kah juudi rahvusõst. Ni eläjätohtri' oll juut. Ka' koolidirektoris tull juut. Teno timäle sai mul kuul lõpõtõdus. Mullõ oll vinne kirāoppus mõnikõrd hüä rassõ, nuu' susisõva' tähe'.

Pääle Jossivi surma sai pallõ rahvast türmäst vällä, saadõti savhoosi asumisõlõ, meid viidi Krasnojarski savhoosi. No' läts elo savhoosiuh ülesmäke. Ehi-tedi mito maia, vahtsõnõ sann ja tõisi huunit. Teno juudi rah-vusõst savhoosi vidõsnikõlõ parasi elo kõvastõ. Eiski' mu imä ja lätläsest provva saadõ-ti Moskvah (põllumajandusõ) vällänäütüsele. Imä käve sääl Eesti paviljonih, sais sääl, kai nuid ilosit nuuri inemiisi eesti rahvarõivih ja ikk.

Mi kõõ imesti, õt mille olõ-õi midägi' müvvä'. Olli' suurõ' sibulapõllu', ka' tumadi' kas-vi' põllupääl, kõik veret önnõ. Muidogi' vahi' olli' väläh. Kapstapõld oll suur, kapst

hapatõdi. Kapstatõrdu' olli' tarõsuuru'. Redeliga' lasti tõr-du põhja. Meele panti kummi-saapa' jalga ja mi sis trambõ sääl kapst. Kõik, mia kasvi, tuu saadõti põhja. Uma rah-valõ jätetä-äs midägi'. Maa oll väiga' hüä ja vilälinõ – põllu pääle viiä-äs laudast sitta kah vällä. Sitamäe' olli' väiga' suu-rõ', pia nigu meil nuu' suurõ' asuunigu'.

Mul om meeleh, ku edimät-sel aastagal imä oll saanu' osta' eläjätäü (kopsu) ja pallõl, õt ma keedäsi' ruvva. Mul oll suur hirm pliidi iih, tuu oll väi-ga' korgõ. Olõ-õi inämp mee-leh, õt minkõ otsa ma saistsi, õt küünüsi' ruuga segähämmä.

Mi osti suhkrit padäpüürä-tävve. Tuu oll sis kest sängü. Panni takanahe suhkrit ja vali vett pääle ja sis jeimi. Leibä jo olõ-õs. Sängü kutsti „tapsan“, tuu oll katõst lavvast kokko lüüd ja pää kotus korgõp. Lav-va jaost olõ-õs inämp ruumi, kõik kävegi' sängüh.

Ellimi mitmõh kotusõh. Eestläisil õnnahtu osta' vana maja. Sis sai õga pereh umaet-te elämisõ. Meil olli' kana'. Imä sai osta' väiko porsakõsõ. Talv oll väiga' külm, ligi 40 kraati, tull eläjä' tarrõ tuvva'. Kana' panti küüki. Lavva külge lüü-di liisto' ja ala tetti põrmand, orrõkõnõ ka' kanolõ. Saepur-ru vaeldi õga päiv. A porsas magasi edimält mu man teki all, a tä väiga' pallõ pussas. Sai-mi porsa ar panda' saina ja lešo vaihõlõ. Sääl küläh olli' kõigil noorõ' eläjä' talvõ tarõh, nii kana', porsa' ku vasigõ'. Mul oll mitu kõrda nõna ja põlvõ' külmä saanu'. Imä önnõs pand tähele ja hõörd lumõga'. Ku mi Eesti tulli, oll mu nõna sinit-sit plekke täüs – nii ku määne joodigõ nõna.

Säänestmuudu mi sis elli. Imä tüüt laudah 12–16 tun-ni pääväh, a ku lehmä' naksi' poigmä, tull olla' ka' üü läbi. Ma' olli tuu aoga' sääl täv-veste vinnekiilsest kasunu. Mi kodo Krabiluva küläh oll ar' otsani maaha laotõt, hāõ-tet. Önnõ kõlgus ja vahtsõnõ maja olli' jäänü' alalõ, a nuu' viidi ar' Leeska küllä, mia om vinne küllä Sauruva küllä man. Savetski-aol oll tett sinnä' sis-se koolimaja. Ku piir oll viil vallalõ, sis mi käve umma maia kaemah. Väläst önnõ näie. Väi-ga' joomka maja oll.

Meil oll viil ka' rehepessmis-massin, mia oll vindläisil ar' lahut. Tuu massina peräst nätä' saimõki' massulda sõidu Siberähe!

5aastaganõ Aleksa üteh esä ja imäga Petserih pilditegijä man. Eräkogo pilt

Imält kombõ', esält elotarkusõ'

No' – kesk kündlekuud vai veebruarä mi tahas tervüütä' kamraadi: sool mehel om nii sisu ku ka vormi – tä eloaig om kihästänü tormi. Om tälle tormõ nõnda pallõ antu, õt passigi sai Tormi nimi kantus, ku Petseremaal Pööni küläh siündü. Tah käve karah, külbse, kündse. Oll' iholt ku ka hengelt kimmäs seto, sai Jaaska koolih selgest „daa“ ja „netu“.

Tungla Leelo eestikeelidsõ' salmi' seto kiilde ümbre pandnu Tormi Piret

TORMI PIRET,

Tormi Aleksa tütar

Tormi Aleksa, kiä timahavad-sõ kündlekuu 16. pääväl saie 93-aastagadsõst, om väega uhkõ, õt om uma suguvõsa kõõ vanõp miis. Ku naase' ka üt-te arvada', siss tulõ avvuhinna-linõ 3. kotus: imä sõsaratütär Silla (Kingu) Anna elli 97-aas-tagadsõst ja imäimä Ässä Anna

96-aastagadsõst.

Küüsse esä käest inne hällü-päivä, õt minkõst tä tahasi' Setomaa aolehe jaost kõnõl-da', mõtõldõh ammutsidõ aigu pääle. „Umast imäst ja esäst,“ saie vastusõst. „Koh ma näi-dega üteh käunu olõ? Imä-ga käve matussidõ pääl, kõõ inäp Mõlah. Tah olli' nuu' suu-rõ' mäe', olõ-s lihtsa sõita' õi hobõsõga latsõna õi massinaga täüskasununa. Kerigu praas-

nikkil olli' tah samah ka laado' ja niikavvani, ku mi imäga olli kerkoh ja matussõ pääl, mõi esä õgasagamast kraami laado pääl. Tä oll' sääne ärimiiis. Ja nii ollgi, õt imä opas kombit ja esä ello – kuis tengät saia,“ võtt hällülats jutu kokko.

Arvada' olõ-i soo edimia eis-herälist. Seto muud omgi sää-ne – imält saat tiidmisõ', mia, kuis ja koh; esält elohpüüsü-misõ oppusõ'.

Uma kalli söögikraamiga ilmarahvast hullutamah

Ku iispäävä hummogu pääle kolmöpääväst Tourest 2020 messi Talina liinah om iho kangõ ja suu kõnõlõmisõst väsünü, sis om mess hõste lännü.

LUIGASÕ INARA

MTÜ Seto Küük tegevjuht

Nii oll' meil kolmõl –Toomõ Itil, Kruusamäe Sirjel ja Luigasõ Inaral, kiä' mi edimäist vuuri ollimõ ütitsõlt Seto Kõõgi all väläh messil Tourest 2020 Eesti Toidutee sektorih.

Seto küük ja seto süük olõs õnnõ messil murrõt lee-väpala' livva pääl ja pudelihe valõt hañdsa. Ollimõ väega hoolõlitsõlt ette valmistanu mitu hüvvä palakõist – kikkaseenesupp, haugikotleti' ja suidsuliha hapukurgi kodoleevä pääl, sõira mitund muudu, sammõlsai, pörkna-pähknakuuk ja seenekeseküpsise'.

Ja sis mi kõnõligi Soomõ ja Rootsi aokiränikolõ ja ilmarahvalõ, õt mi söögipala' omma' kõik väega puhta paiga päält saadu', ummil inemistõl kasvatõt ja kofat, kõik ummi vanaimmi retsepte perrä tett. Hoolõ ja armastusõga. Annimõ süüke-juuko rahvalõ kotuspääl maitsa' ja üteh osta'. Rahvast oll' mi man nigu tuvikiõisi suurõ liina platsi pääl. Rootslasõ' kirotiva' meist jo ka umah aokiräh ja tunnistivä' mi süüke ja olõkit väega korgõlt. No vast nii mõnigi rootslanõ nakas no' siiäpoolõ kaema ja tulõ vahtsõst sõiramaiko suuhtõ saama. Ja ku tulõ üts, küil' sis tä mõnõ ka üteh vött.

Seto küük paistu väiga ilosahhe ka vällä – vanaimä käteräti' olliva' kõik ilosahhe ritta säet, vana' lavvalina' ja pitsi' rit-

Seto söõgi ehtmine.

Luigasõ Inara kogo pilt

Seto küük kuts 15. ja 16. augustil kostipäävä kohvikut pidämä!

- Kostipääväni om viil aigu, a uma kohvikut saat joba kirja panda' kyyk@setomaa.ee.
- Viimäne kirjapandmisõ päiv om **13. märts**.
- Kuis sool aastal? Küsü' julgõhõ: tel **516 8422** (Inara), tel **506 3301** (Maivi).

ta pantu'. Seto Küük pruumgi olla' ilmalõ seto söõgi paremba küle näütäjä. Tahamõ üldä' ilmalõ, õt söõgitegemisõ piäsi' minemä keerulitsõst tege-

misõst lihtsambas ja kokkohoidlikumbas. Söõgi' piä-i kõik olõma tettü' väega peene maigoga, kohe om topidu sisse ilmapite kokko kofat maigo-

hainu. Mi uma' seto söögikõsõ' omma' jo väega lihtsa' ja puhta maigoga ni näide vasta tundas ilmah suurt huvvi. Ma arva, õt seto süük saa veidõ ao peräst olõma kimmähe tuu asi, mink-peräst ilmarahvas jal rohkõmbalt nakas Setomaalõ tulõma. Prosta süük, prostahettü. A mis pääminõ, umast kandist kasvatõt aiaviläst ja süämega tettü.

Ka Eesti rahvas nakas vaest aigopite arvu saama, õt suur-tõst puutõst puultoorõs ja mitmõ mürgüga kokkoputnu

aiavili olõ-i tuu, midä süvvä' tahat. Sääil om lette pääl mitmõ' vilä' nigu plastmassi vai papi maigoga, mia süvvä' kõlbaki-i. Kõkkõ taad kaiõh tulõ valms olla' ka tollõst, õt liinarahvas rohkõmb mi kandist ostma nakas.

Hüä miil oll' messil käugist ka tuu peräst, õt saimõ kutsitõisilõ söögifestivalidõlõ ja tõistõhe riikehe kaema tulla', kuis sääil süvvä' tetäs ja ummi süüke hinnatas. No meil õi olõ' tuu vasta midägi, ku saamõ näütüses Gruusiah är kävvu'

ja kaia', kuvvamuudu rahvas umma süüki ja kombit hoit.

Kuigi Seto Küük olõ-i viil ammõtlik Eesti Toidutee osalinõ, saimõ siski säält ka rahalist tukõ olõmisõ jaos. Suurt tukõ andsõ ka Setomaa Arõnguprogramm. Ilma toelda õs joudnu' sääil kävvu', väega õks kallis sääne reis ja olõminõ.

Suurõ teno anna siihkotsil Itilõ ja Sirjele, kellega meil oll' väega hüä kuuhtüü ja olõminõ, kellega võit julgõhe minnä' messilõ ja luurõlõ. Tubli' ja tradi' naasekõsõ'.

Setomaa Muusiumi' 2025

MERILY MARIENHAGEN

Setomaa Muusiumidõ direktor

Mi päämätsilõ väärtüsilõ toetudõh olõmi joudnu' aastak-ka 2025. Ütitsidõ tsihte ja olatundõ tundminõ, kipõ ja sakõ infovahetus, latus ja avat suhtlõminõ, arvusaaminõ mi tiüü ainulaadsusõst, mi olõ kolleeges suhtõh huulva' ja mõistva' – tuu om võimaldanu' arõnda' kokkohoitvas ja toimivas organisatsioonis. Mi tiüü tulõmusõs om kõigih Setomaa muusiumõh üvvõndõt näütüseskeskkund, mia and positiivõ ja kvalitatiivõ elämiuskogõmusõ nii noorilõ ku vannulõ, nii kohalikolõ ku vöörilõ. Külälisi arv om kolmõkõrdnõ ja tagasiside keskmätsõst korgõp. Muusiumi' omma' kogokunnah atraktiivnõ inspiriirvõ kokkosaamiskotus. Mi olõ alostanu' erinevidõ kogomistõiega' ja mi vöi julgõlt üldä', õt vähäbalt 60% mi kogodõst omma' hoit ja kaitst muusiumi säädüi-

sist tulõnõvalt.

Noidõ mõttidõga' om edepoolõ kaeminõ jouduandva ja esitäs ka' välläkutsit. Ütidse tiüünä tett kavvõndõhe kaev om õgapäävatselt kannõt misioonist: seto kultuuri hoitja ja vahendajana mi anna edesi traditsiooni ehedüst erinevidõh ajastudõh, kotussidõh ja elämiüsih. Traditsiooni tarku-

sõlõ tugõdõh ja tuust mõotõt, mi ehidä üles näütüsi, kõrralda üritüsi ja vii läbi teemapäivi, tii kuuhtüüd ja alosta uurimisprojekte. Mi tegele muusiumi ja seto kultuuri popularisiirmisõga' vai uma tiidmisi ja kogodõ avalikkusõ ette tuumisõga'.

Järgmätsil aastagil proomimi löüdä' inäp kuuhtüüvõima-

luisi kogokunnaga' ja mitmidõ asutuisiga', nt kuulõ ja latsiaiduga'. Plaaniperrä vöisi' õgah muusiumih nädalih kõrra kavvu' opilasgrupp kas lähäbalt vai kavvõbast. Minevõ aastaga olli' Setomaa kooli' ja latsi-aiä' sagõhõhe muusiumih. Mi tsiht om viil parebahe kasuta' ar' muusiumi võimaluisi hariduselo edendamisõl ja tävvendamisõl.

Traditsioonilisõlt om muusiumi ülesannõh kogoda' ja kogot avalikkusõ ette tuuva'. Tämbätsel pääväl pandas väiga' suurt rõhku toolõ, kuvvamuudu mi kogot asju ja tiidmisi avalikkusõ ette tuu. Siihkottal om tähtsä läbieläminõ. Muusiumi võit kaia' ku turismiobjekt, mia piat olõma atraktiivnõ, samal aol hoitõh muusiumlikku konservatiivsust. Mi ülesannõh om löüdä' ja luvva' huvitavvi kokkovõttit seto kultuuri kujonõmisluust, perändist ja traditsioonist. Ja samah tävvendä'

kõikaig kogosit, mia' olõsi' ka' tiidüstüü jaost kasutatava' ja seto kultuuriluu vahendamisõl hädävajaligu'. Mi roll om jaka' tiidmisi huvilisilõ nii Setomaal ku kavvõbah mitmõl moodul seto kultuuri minevigust, olõvigust ja tämbätsõst pääväst.

Kõik muusiumi' Setomaal omma' kogokunna puult alostõt. Sõo tiidminõ kand muusiumi tegemisi ka' tulõvigu. Tuginõdõh vanalõ, mi luu vahtsõt. Mi olõ Obinitsah alostanu' muutma terve maja püsiekspositsiooni, mia kõnõlõs innekõkkõ seto rahvalaust ja naisist. Tõõsõ kõrra ehitämi aastagidõ joosul säänestmuudu vällä, õt suursugunõ Obinitsa asjukogo olõs kõigilõ nätä'. Sõol aastagal mi mõtlõ vällä selgebä tulõvigu-plaani Luikjärve talolõ Tobrova küläh. Tasos silmä' ja kõrva' vallalõ hoita', selle õt mi tii Luikjärve ussõ' nii mõnõgi' üritüse jaost vallalõ. Saatshe alostami piireteemalitsõ näü-

tüse kokkosäadmist, mia piäs valms olõma 2022 suvõl. Pii-re teema avami läbi kohaligu rahva silmi. Tuu jaost tulõ tetä' välitõid, õt parebahe arvu saia' lähiaoluuht juhtunust. Verskah arõndami vabaõhukeskkunda, nt keväjä teemi Verska talomuusiumi taadõ aiavilä pindrema, nii kuis tuu vöisi' olla' olnu' 20. saandi edeotsah. Pääle tuu viil huuaonäütüse „Latsõigä Setomaal“, mia haard hindä ala terveht talomuusiumi. Järgmätsi aastagidõ joosul piat selges saama ka' hoidlatalõ vai Leppuja saatust, nii ka' kogodõ edesinõ käekauk. Sõo kevväi teemi vallalõ Verska külästüskeskusõ Reegi suvõmaja, a sääligi' läävä' arõndustüü' edesi.

Tulõvik lupa tulla' tüükäs ja lustilinõ. Mia päämäne – „Hüämelelinõ piat olõma“ – sis om ka' luutust, õt kõik suurõperätsõ' ettevõtmisõ' saava' tettüs ja näist kasus vällä vahtsit mõttit ja ettevõtmisi.

Talomuusium seto pitsi värmeh.

Eräkögo pilt

Pensionidebatih om ar' unõhtõt tämbätse' vanõba' inemisõ'

JÄRVELAIU PIITRE

Põhja-Talina vanõp

Vanõbidõ inemisi vaesus om Eestih suur probleem tämbä ja parhilla'. Ku Statistikaamõ-ti läheba ao uuringu perrä eläs 2018. aastagal suhtõlisõh vaesusõh 21,7% elänikkunnast, sis vähäbält 65-aastagatsi elänikõ siäh oll suhtõlisõh vaesusõh elävidõ inemisi osakaal 43,1%. Tuu põhjusõs om päämätselt matal vanaduspension.

Ku vanõp ineminõ jääs uma eloõdagul ütsindä, sis tä satas piaaigu tävveste vaesusõhe, selle õt pia kõik pensionäri' üle ütsielävä inemisõ suhtõlisõ vaesusõ piiris olõva 569 euro pensionirahha kätte pia-aigu saa-ai.

Probleem lätt süvabäst, selle õt päämätselt jäävä' ütsindä õks naase', kinkõ tüüelo joosul teenit väikop palk kandus inäp pensionihe.

Eesti pensionäri' mõistva' kokko hoita' ja nõvva-ai pallõt. Nä mõtlõsõ' ummi latsi ja lat-sõlatsi pääle. Ku nä saava', sis pruumva' umast väikost rahast viil nuuri avta', a probleem om mi ütiskunnalõ hääbüasi.

Vaesusõl om tuhat näko. Ku vanõp ineminõ saa-ai hindä-le lupa' raha iist arstiapi, kõgõ lihtsabat tarõremonti, vaht-sit kõngi, tiatripiletit vai lat-sõlatsõlõ joulukinki, kõnõlõ-malda' hambidõ kõrdategemisõst vai väikost turismireisist, sis vaesusõga' ütehkäävas om ka' sotsiaalnõ kõrvaljääminõ, hindähinnangu langus, hindä madalast pidäminõ, kurbus, masendus. Tuu kõgõ taustal sääd kogomispensionii olõ-maholõminõ mi parhillatsõ II sambaga' liitunu' eetilitsõ sundvaliku ette.

Vanõba' omma' meid kasvatõh alalõ hoitnu' eesti rahva läbi keerolitsi aigu ja tuu man taastõtasõmõl iibega'. A vot parhillatsõl, joukal aol, ku latsi kasvata' nii hulga inäp taheta-ai ja tuuperäst pandas parep kõrvalõ uma vanadusõs, jätetäs samal aol uma imä' vaesusõhe. Kas prioriteedi' ja tegevüisi järekörd om õks õigõ'?

Kuki' Euruupa Komisjon om mitmidõh järestikkõh õga-aas-tagitsih riigipõhitsih soovitui-sih juhtinu' Eesti tähelepanu vanõbidõ inemisi, kõgõ inä-

Järvelaiu Piitre.

Eräkogo pilt

bä ütsikidõ vaesusõlõ, olõ-õi parhillatsõ pensionireformi-debati man muudatuisi mõo ja näidega' kaasnovit võimaluisi tämbätsilõ pensionärele rõhutõt tähtsäs pidämä vai ku tuud om tett, sis maaha tegevä hinnanguga', õt tegemist om järekördsõ näütega' valit-suskoalitsiooni populismist. A küüsügem, kas ka' Euruupa Komisjon oll Eestile ettepanõkidõ tegemisõl mäntselgi' populismilainõl?

Kas lesepension pästasi' vaesusõst?

2020. aastaga riigieelarvõ per-rä om pensionikindlustusõ II sambahe riigi puult planeerit massa' 517 miljonit eurot. Tuu om raha, minkõst sooni' praktika perrä kuus säitsmendikku lätt vällämaa väärtpapiihe ja minkõst kassu Eesti inemisilõ saa olõma vaest kümniidõ aastagidõ peräst. Tuu om väiga' suur raha. Ku kuluta' kõik tuu raha pensioninõsõmisõ jaos, sis nõsõsi' keskmäne pension hulga – umbõs arvõstõh 180 eurot.

Kindlahe olõ-õi parhilladsõ reformi tsiht II sambahe riigi mastava jao lõpõtaminõ – tuud prognoosi-i kiäki', a olgõm' ausa' – ku reformi tulõmusõna vähänes riigi kohustus II sam-ba massõtõ jaoh ka' 20%-30%,

sis tuu rahaga' olõs võimalik lahenda' erinevvi sotsiaal-valdkunna murrit: nõsta' kuk-kivõrra kõiki pensionõ vai ka' rahasta' pikäaolist huuldust. A väigagi' teküs meede hulga vanõbidõ inemisi vällätuumisõs vaesusõst olõs lesepension-i masmapandminõ – õt pääle pikäaolisõ abikaasa siist ilmast ar' minekit saasi' timä lesk uma elopäivi lõpuni mäntsegi' jao lahkunu' pensionist.

Pääle mi immi pästmisõ vaesusõst olõs tuu ka' tähtsä meede perreväärtüisi ja abi-elo kaitsmisõl. Parhilla' inemiso' lihtsalt lää-äi mehele, lisas vaeldõdas kergelt ka' kuuhelo-partnerit. Ja õga riigi sotsiaal-poliitika ka' abiellumist kuv-vagimuudu toeta-ai: garantii', minkõ inemisõ' andva' abiel-ludõh tõõnõtõõsõlõ, kasutas ütiskund ar' umapuulsõ panu-sõ piiramisõs hoolõkandõtee-nussidõ rahastamisõl pere-kunnasisesele ülevähpidämis-kohustusõlõ näüdateh.

Pensioniarotaminõ liisnalt ahas

Pääle tuu, õt parhillatsõh aro-tamisõh om taadõplaani jää-nü' parhillatsõ' pensionäri', jäävä' arotamisõ' mu arva-tõh tõõsõhki' mõttõh ahtast. Aoluulisõna ma või teele täv-ve kindlusõga' kinnitã', õt

kõik ilm olõ-õi uma muutu-mist lõpõtanu'. Ummõhtõgi' keskendüs parhillanõ pensio-niarotaminõ liisnalt ilmaasju parhillatsõlõ kõrraldusõlõ ja parhillatsidõ protsesse õgva-lõ pikendämisõlõ tulõvahe aigu. Veidebä mõtõldas hal-vu küüsümüisi pääle, minkõlõ kiäki' mõista-ai vastada'.

Kas täpsidõ arvutuisiga' toi-mõtava' eksperdi' omma' kind-la', õt 40 aastaga peräst finant-seeritäs I samba pensionõ senidseh ulatusõh tüüd tege-vidõ inemisi palga päält mas-tavast sotsiaalmassust? Kas olõ-õi uuta' senitside massus-tamispõhimõttidõ muutmist? Tüüjoud om õnnõ üts vaht-sidõ väärtüisi tuutmisteguri-dõst, massu pääle panda' või ka' tõisi ressurssõ, kaupu liiku-mist, tarvitamist, tulutiinmist. Tähtsä om ka' tuu, õt parhill-lanõ tüütegijidõ põlvkund jätt uma perrätulõjidõlõ arõnõnu' majanduskeskkunda kuuluva riigi: korgõba arõngutasõmõ käändmisõ suurõbas massu-tulus saat tetä' tõistsagamatsil moodul.

Suurõba' ja viil rassõba' küüsümüise' omma', kas II samba pensionidõ edululu alo-sõs olnu' 70ndil saavutõt üte-lisus om igävene, fukuyama-lik aoluu lõpp ommõgi' käeh? Kas soo aktsiainvesteeringidõ ja väärtpaprõbõrsidõ La Belle Epoque om igävene? Mi tiia-äi vastussit näile küüsümisi-lõ. Om mitmit märke, õt ilm om jäl' sisenemäh turbulent-sebidõ aigu sisse ja maailma-majandusõ raskuskese liigus geograafilisõlt.

Olõs naiivnõ arvada', õt tuu tähendä-äi muutuisi ärikul-tuurih ja instrumente valikuh. Ainumas, midä om meil tämbä mõistlik tetä', om Eesti majan-duskasvu tagaminõ – nii pal-lõ ku tuu mi tetä' om – kesk-pikäh perspektiivih otsus-sidõga', minkõ tulõmuisi üle mi kontroll om suurõp. Raha massudõna kokkokorjaminõ ja vällämaalõ viiminõ olõ-õi just väiga' viläkas tegevüs.

Ka' om mi võimusõh ütis-kunna sidususõ tagaminõ tämbä ja põhiväärtüisi kaitsõ, minkõst üts om väiga' ammu' sõnastõt säänestmuudu: „Sa piat austamma umma immä ja essä, /.../ õt su päivi pikendä-däsi' ja õt su käsi hõste kau-si'...“ (5Ms 5:16).

Hüä seto rahvas, pallo õnnõ Tarto rahu ni Eesti riigi sünnüpääväl!

Sada aastakka tagasi, ku sõlmiti Tarto rahu ni Setomaa tuu-di rahva vere hinnaga Vinne impeeriumist uma Eesti riigi-rahva hulka, sündü väiga suur muutus mi rahva seeh. Naati ütehkuih üles ehitämä umma riiki – Eesti riiki. Tõõnõ ilma-sõda tõi Setomaalõ jal' suurõ muutusõ, vahtsõ piiri, vaht-sõ riigikõrra. Kõik tuu tekä Setomaa setodõst tühäst. Ku Jakob Hurda perrä elli Setomaal 1902. aastagal 16 571 setot, sis tämbätsest om Setomaalõ jäänü vaest 2000 setot. Eriti tühäst om setodõst jäänü hummogupuulnõ Setomaa, mia kuulus nüüd Vinne riigilõ. Setomaa om kaotanu 88 saandik-ku uma rahvast. Päämidsõlt om seto rahvas Setomaalt väl-lä rännänü, sõah ni kiudutamisõh hukka saanu, vinnestünü vai eestistünü. Perrä jäänü rahva vaihõl saís okastraat, pii-rivalvõ aamõtniku', viisa' ni propuski'. Ku tämbä suurõmb osa eesti rahvast om veiga rõõmus ja vaba, tund hüvvämiilt nail veebruarikuu tähtpäivil, sis seto rahval om pitsitüs rõn-na seeh uma kaotustõ ni ilmajätetüse peräst. Mi jaost olõ-i saa aastaga tagonõ olukord taastõt ja tõõnõ ilmasõda ummi tagajärgiga lõppõnu.

Eesti riigi sünnül käve iih puulsada aastakka heränemisaigu, ku tetti eesti rahvast, eesti kiilt ni umma kultuuri, mia olõsi' riigikõlbulik. Sändseh vormih setodõ heränemisaigu om olnu õnnõ viimätse kolmõ aastakümne jago. Kas mi jova kunagi uma tunnustõt seto keele ni esiotsustamisõni, näütäs aig, a ku säänest heränemist ni hindätiidmist tulõ-i, jää-i alalõ ka seto kiilt ja rahvast. Aigu om vähä! Ku viil mõt-tõga mängi', sis aolugu lännü' vaest hoopis tõistmuudu, ku eestlãste heränemisaig olnu' pallo laempa alusõga ni jää-nü-s pidämä õnnõ Vinnemaa impeeriumi Eestimaa ja Liivi-maa kubermangu piiri pääl, a riigirahva tegemisõ mano olõs võetu' liivlãse', seto', vadjalasõ', isuri'. Sis Vabadussõah olõs nuu' rahva' tulnu' sõdima uma riigi iist ni punavãe' olõs väl-lä lüüdü' Petrogradist ni ka Pihkvast...

Tämbä mi aoluku muuda-i. Midä seto rahvas saa tetä', om tuu, õt mi piät kokko hoitma, umma kiilt ni kombit eloh hoitma ni uma maa iist saisma. Tuud tüüd mi iist kiäki tii-i. Õga olõki-i muud, ku ma soovi, õt ku mi jal' sis kokko tulli ummi vanno laulõga, ar' sis veli vele tundsõ, sugu nakaš sel-gümä. Õt mi latsõ' sammu pitä' jovvasi' õks tõisiga, õt saas valgõt päivä nätä' tulõvikuh Setomaa.

Edenemist ni saldmist meele!

JÄRVELILLI REIN,ülembsootska

Järvelilli Rein.

Sundelli Harri pilt

V leelo-konverents

22.–23. mail om viiedät kõrda leelo-konverents, kotus om Obinitsa muusium.

SARVÕ ÕIÕ

SLK esinaane, SMOM külästüjuht

Minevä aastaga sai 10 aastakka leelo kintämisõst UNESCO nimekirja. No' om jal' aig, õt kõrrast mõtõlda' ja kõnõlda', õt kuis nuu' aasta-ga' omma' müüdä lännü'. Midä tähendäs UNESCO nimekiräh olõminõ? Kas nimekiräh olõ-

Liise ja Loore lauluimäga.

Eräkogo pilt

kist om seto leelolõ mäenest-ki' api vai tukõ? Midä oodõtas, midä pias praavtamma? Kiä saasi' või võisi' avta', õt ede-

si minnä'? Tuu kõgõ pääle om vaia mõtõlda' ja edesimine-ki plaanõ pitä'. Kõnõlda' tulõs hüäst ja halvast.

Kümme aastakka om hüä pikk aig, tuuga' om tulnu' laul-ma hulga noorõbit ja vanõ-bit naisi ja mihi, a samah om näid ka' mant ar' kaonu'. Tuu-peräst ommõgi' tähtsä kõik-aig innist aigu miilde tulõta' ja tuu päält säädä' plaanõ. Aig tuu ello tõistsagamatsi tege-misi ja mõttit, nuist olõs hüä tiidä' saia'.

Leelokoori' saava' pidodõ pääl kokko, a sis olõ-õi väiga' aigu kõnõlda' – aastagah vai paari pääle korjumi jutatami-sõs kokko. Nuu', kiä' omma' vahtsõ', ildaaigu leeloparkõ mano tulnu', näil om vaest huvvi tiidä' saia', kuis om vara-

happa olnu' ja kuvvamuudu om no'. Pääle tuu om hüä uma-vaihõl parebahe tutvast saia'.

UNESCO esindüsimekir-ja kintedi seto leelo 30. sep-tembril 2009 ja edimäne leelo-konverents oll 9.–10. oktoobril samal aastagal. Tuu aoga' om mõni leelopark jäänü' aolukku – Helbi leelokuur (1983–2011), Leiko (1964–2015) – ja mõnõ' omma' mano tulnu', näütüses Ilolinõ (2006), Velõ' (2008), Seto Mihi Summ (2012), Ilo-tsõõr (2012), Ilolang (2013), Madara (2014) jt.

Seto leelo, seto kiil ja seto miil omma' ku kol' sõsart, kiä' piasi' kõikaig üteh kauma. Sis või luuta', õt ka' kümne aasta-ga peräst om setokõisil umma seto laulu, innitsidõ immi kiilt ja tävvelikku seto miilt. A kas

nuidõ aastagidõ perrä om seto leelolaul õnnõ lava pääl vai õks elotsõõri üts jago? Kuis saias arvu ja kuis lätt leelokeelel ja kõnõlõmisõ keelel? Keelest mi saa-ai kuvvagimuudu ümbre minnä', tuu om mi mõtlõmisõ ja laulmisõ kiil. Oppaminõ ja opminõ olõ-õi kõkõ hõlpsap, a õnnõs om kiil mi ümbre õga-päävãtselt viil kukkivõrd eloh.

Leelokonverents om tuu-peräst katõl pääväl, õt joudas süäme päält ar' kõnõlda', saias vahtsit mõttit ja joutu, min-kõga' ummi ilosit leelosõnnu edesi laulta'.

Leelokonverendsile oodõ-tas kõiki, kinkõ jaost om seto laul, setos olõminõ ja uma kiil tähtsä', oodõtas kõnõlõmma, kullõmma, üteh arotamma, vahtsit plaanõ pandma. Kon-

verendsile oodõtas ja kutsutas kõnõlõmma pääle leelokoorõ ka' asutuisi ja organisatsioo-nõ esindäij, kedä om nimetet seto leelo UNESCOhe sääd-misõ papridõh. Kõnõlõmisõ' võiva' olla' pikebã' ja lühebã'. Tulõkist om vaia tiidä' anda', õt kõrraldaja' mõistasi' plaanõ säädä'.

Kae' viil!

■ Umast tulõkist tiidä' anda' kirotoh Sarvõ Õiõlõ oie@sarv.ee vai helsteh 5625 2788.

■ Kõrraldaja': Seto Leelotarko Kogo, Setomaa Muusiumi Obinitsa Muusium, Seto Kultuuri Fond, TÜ kultuuriitiidüisi instituut.

IIJA NILK

07.09.1932 – 29.01.2020

Jaauarikuu lõpuh läts igävigu tiile Obinitsa, pärast Meremäe kooli aoluu ja geograafia oppaja Nilgi Iija.

Iija oll 22 aastakka Setomaal Obinitsa ja Meremäe koolilatsilõ oppajas. Tä tull Obinitsa põhikuuli tüühü 27. oktoobril 1989. Timä tunni' olli' kõõ hoste kõrdapiteh ettevalmstõ ja tunnõ ettevalmstaminõ käve poolõni' üüni'. Iija opilasõ' tegeli' aktiivsõlt kodo-uurmisoõga', uurmistüü' olli' põhäligu' ja sai' vabariigih hüvvi tulõmuisi. Tä näkk hulga vaiva latsi meeltamisõga', õt nä panõsi' kirja uma perre, kodokülä mälestüisi, küüsüsi' ja kirotasi' üles inemisi elolugusit. Iija tekk Obinitsa koolimuusiumi ja mõistsõ latsih hüvvi herätä' vannu asju kogomiso ja alalhoitmisõ vasta. Tä oll uma ala spetsialist. 17. juunil 2011 läts tä jo kolmadat kõrda ja jäädävält pensionilõ, sälätakah 58 tüüaastakka.

Iija tundsõ suurt hüvvi seto kultuuri vasta. Tä käve aktiivsõlt seto kultuurisündmüisil. Mitmit sündmüisi tä pildist ja Setomaaga' kõüdet asä' olli' väläh koolimuusiumih. Armastus Setomaa vasta oll nii suur, õt tä lask hindäle ka' seto rõiva' tetä', midä tä pand sälgä Seto Kunigriigi päivi aigu.

Iijal oll suur huvi aiapidämiso vasta. Tä eis' tekk kasvu-huunõ ja taimõlava. Jo varra keväjäst kooni' ilda sügüse-ni' võidsõ Iijat nätä' aiamaal. Iija raamadukogo oll väiga' suur, koh oll nii reisikirju ka' tiatmõteossit. Tä oll ka' suur kokandushuvilinõ.

Iija om olnu' hüä kolleeg, mõistva ja abivalms naabri, hüä reisikaaslanõ ja ullihüä oppaja. Kaemalda' kõigilõ raskuisilõ ja terviseprobleemele oll Iija õks hüämeelinõ ja teotahtolinõ. Iija jääs meele kõigilõ miilde uma mõistva suhtumiso ja hüä süämega' inemisõna ja avvustamist väärt oppajana.

LILLMAA KEIDY

Ütehkuuh turulõ

JÄRVELILLI REIN

Seto Kaubamaja iistvidäjä

Inemisõ' läävä' mugavam-bast ni õga pääväga naatas järest rohkõmp kaup müümä läbi arvuti ja telefoni. Ees-timaal tetäs õga viies ost jo läbi e-kanalitõ. Muialpuul om e-ostõ viilgi rohkõmp. Vars-ti vöi jo üldä', õt ku su kaup olõ-i e-poodih, olõ-i su kaup olõmahki ni ostja' lõvvä-i sinnu üles. E-poodiga om jal' töö-nõ hädä, ütsündä puuti tetä' om ulli kallis ni kõik teenitü raha lätt ar' poodi tegemiso, käügih hoitmisõ ni turundusõ pääle. Niiviisi omgi õnnõ ütehkuuh võimalik tuud äri aia'.

Seto Infoselts om jo aastit e-puuti pidänü ni nännü kõiki poodi pidämisoõga kõüdet hüvvi ni viletsit asju. Tima-

hava aasta algusõst om Seto Infoseltsil valmis saanu täveste vahtsõnõ ütist turundust tugõv e-puut Seto Kaubamaja (setokaubamaja.ee). Seto Kaubamajah saa õga kauba müüjä vähätse vaivaga ni ilma rahalda uma poodikõsõ pistü pandä'. Parhilla' om kaubamajah saia' pia kõik Setomaal vällä antu' raamatu', a rahvas küsüs, õt koh om kõik käsitüü. Selle oodõtas Seto Kaubamaja kõiki seto käsitüü müüjit, a muidogi ka kõiki tõisi kaubamüüjit, kiä' saava' üldä', õt nä sobisõ seto kaubamärgi ala määnestki otsa pite. Setomaa kaubal ja Seto Kaubamajal on muidogi rassõ konkuriiri' AliExpressi, Kaup24 ja eBay-ga, a Setomaa bränd on küllält tukõv ni umanäolinõ, õt tuuga erälde vällä minnä' ja silmä naada'. Ütehkuuh and pall'õ ar' tetä'. Hoiami' kokko ni toetami' ummi!

VEERA KALAMEES
93

Kallist täditütärt
õnnitlõsõ' Alla, Veera
ja Linda perridõga.

Leinämi

† Juta Anier
† Kasper Saarine
† Raivo Jallai
† Maria Kozlova
† Olga Ilomets

Setomaa valla sündmüse'

- **26. veebruaril** kell 17 leeväküdsämisõ opitarõ Seto Tsäimajah.
- **28. veebruaril** kell 21 tandsoõtak Lahe kohvikuh. Tandsomuusikat tegevä' Ojar ja Einar.
- **1. märtsil** kell 11 maaselitsa tähistäminõ Tsäimaja moro pääl.
- **1. märtsil** kell 13 maaselitsa tähistäminõ Lüübnitsa küläkeskusõ man.
- **3. märtsil** kell 17.30 Setomaa male-ja kabeturniiri sari 2020 Verska kultuurimajah.
- **3. märtsil** kell 20 kultuuriõtak – esinese' segäravhatandsorühm Helgerid ja tandsos mäng Ingmar Päid.
- **4. märtsil** kell 19 naistõpäävä kontsert Meremäe teeninduspunkti saalih.
- **5. märtsil** kell 9.30 latsietendüs „Erakordne veepudel“ Verska kultuurimajah.
- **6. märtsil** kell 21 riidene tandsoõtak Lahe kohvikuh – esines Raen Väikene.
- **7. märtsil** kell 19 naistõpääväpido Lüübnitsa Küläkeskusõh.
- **10. märtsil** kell 17 mälumängo lõppmäng Verska raamatukoguh.

- **10. märtsil** kell 20 kultuuriõtak Lahe kohvikuh – esines naisrühm Tantsurõõm ja tandsos mängvä' Oravapoissid Oravalt.
- **11. märtsil** kell 19 Zetod „Traadilda“ esitluskontsert Verska kultuurikeskusõh.
- **13. märtsil** kell 21 riidene tandsoõtak Lahe kohvikuh – esinese' Ojar ja Einar.
- **17. märtsil** kell 20 kultuuriõtak Lahe kohvikuh – esines leelokoor Helmine ja tandsomuusikat tege Ingmar Päid.
- **19. märtsil** kell 19 Vana Baskini teatri „Kas hakkame seksima?“ Verska kultuurimajah.
- **20. märtsil** kell 18 Hilana Taarka preemiatõ üleandminõ Luikjärve taloh.
- **20. märtsil** kell 21 riidene tandsoõtak Lahe kohvikuh – esines Kalmer Järv.
- **22. märtsil** kell 10 Setomaa karikavõistlusõ 2020 ojomisõh.
- **24. märtsil** kell 20 kultuuriõtak Lahe kohvikuh – esinese' Poloda Piigad ja tandsomuusikat tegevä' Ojar ja Einar.
- **27. märtsil** kell 21 riidene tandsoõtak Lahe kohvikuh – esines Ingmar Päid.
- **31. märtsil** kell 20 kultuuriõtak Lahe kohvikuh – Verska Iginoored ja tandsos mäng Leevaku Küla Bänd.

SÜNNUPÄÄVÄ' MÄRTSIH

Vabarna Maret – 63

2. märts
käsitüüoppaja
ja Kuldatsäuga
leelonaane

Pika Ott – 34

2. märts
Seto Miihi Summa
laumiis

Ahose Voldemar – 75

3. märts
pillimiis, Hõpõhõimu
iistvidäjä

Karbi Laura – 26

3. märts
Sorrõseto leelo-
ja pillitütrik

Raudsepa Terje – 50

5. märts
Kullakõsõ
leelonaane

Tsoptalo Helju – 71

8. märts
Kosõlka koori
ja Mařakõsõ' iistvidäjä

Lahe Anni – 67

8. märts
Meremäe raamadukogo
juhataja

Tuule Karin – 45

8. märts
Helmise
leelonaane

Jänesmäe Viktor – 71

9. märts
Velõ' laumiis

Linnuse Vaino – 66

9. märts
pillimiis

Toome Helbe – 85

13. märts
Petsere 2. Keskkooli
innine oppaja

Maasikamäe Sirje – 57

13. märts
Hõpõhõimu
leelonaane

Valgu Toomas – 36

13. märts
pillimiis

Jüriõ Vello – 76

14. märts
koolimiis

Kuusingu Toomas – 44

15. märts
kunstnik

Leima Matis – 28

16. märts
muusigamiis

Ergo Afrat Laas – 43

19. märts
kerigumiis

Vaaksi Ülle – 63

20. märts
Ilolanga
leelonaane

Löivu Merlin – 38

20. märts
käsitüülinõ ja piltnik

Kosemäe Helju-Helene – 78

23. märts
Helmise
leelonaane

Sopotovi Dmitri – 54

23. märts
Petsere 2. Keskkooli
innine oppaja

Turvase Evelin – 43

23. märts
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Tšizova Liivi – 46

24. märts
Kosõlka koori
leelonaane

Visseli Kerti – 39

24. märts
sõõgimeistri

Tamme Fee – 39

25. märts
Meremäe Kooli direktor,
Meremäe-Obinitsa
naiskoori laulja

Matvei Arvi – 57

26. märts
Hõpõhõimu
laumiis

Torm-Kriisi Piret – 56

27. märts
sootska, kultuuriklubi
Setoluu' iistvidäjä

Tamme Merita – 62

28. märts
Sorrõseto
leelonaane

Lillaku Anti – 35

28. märts
aoluulanõ

Talupoeg Triin – 30

28. märts
Tsibihärläse'
leelotütrik

Toome Elo – 40

31. märts
Verska Naase'
leelonaane

Setomaa Vallavalitsus
suuv õnnõ:

Veera Hade	95
Aleksandra Padumäe	95
Marie Lumi	93
Senta Raudkett	91
Veera Lillik	90
Naadi Kopli	88
Leo Pai	88
Olga Tikk	86
Helena Kõiv	86
Veera Grigorjeva	85
Lidie Hain	85
Eha Sari	84
Liidia Taro	83
Voldemar Kitsemägi	82
Helvi Kala	81
Galina Nemova	81
Aleksandra Simagina	81
Enno Anipai	81
Aino Koba	80
Valentina Anufrienko	79
Salme Liinamäe	78
Niina Zadunaiskaja	78
Maimu Lumi	76
Vello Jüriõ	76
Anne-Marie Meier	76
Silvia Vao	76
Kalle Puhalainen	75
Elvi Haljas	75
Aino Palmik	75
Heldur Ilves	74
Enno Liivik	74
Veera Talas	74
Nikolai Kapten	74
Helju Järvelill	74
Niina Timmotalo	74
Georg Mahla	74
Anu Klaas	74
Eduard Pedassaar	74
Valentina Männik	73
Klavdija Cauniša	73
Milvi Jõe	73
Sulev Serbak	72
Aino Tammela	71
Nikolai Osak	71
Nodari Tsetshladze	71
Eeri Unga	71
Paul Palolill	70
Arvo Aun	70
Üllar Möts	70

11. märts kell 19:00
Värska kultuurimaja

PILET: EELMÜÜGIST 7€ / KONTSERDI PÄEVAL 10€
FOLK.EE

Eesti
Pärilismuusika
Keskus

Zetod
Traadilda'
esitlustuur

